

Mededelingen over de eindexamens 2016 voor vwo, havo en vmbo (Septembermededeling)

kenmerk: CvTE-15.01904

datum: 9 september 2015

Bestemd voor:

- scholen voor voortgezet onderwijs;
- instellingen voor beroepsonderwijs en educatie (VAVO);
- de commissie staatsexamens van het College voor Toetsen en Examens.

De publicatie van de Septembermededeling op Examenblad.nl is voorzien van verwijzingen naar relevante regelgevingen, mededelingen en bijlagen. Daarnaast is de mededeling voorzien van toelichtingen op punten waar dat nodig is.

Inhoud

I Mededelingen van algemene aard

I.0 Opzet Septembermededeling en activiteitenplanning

I.1 Recente wijzigingen en aandachtspunten voor het examen 2016

I.1.1 Rekentoets VO

I.1.2 Examenprogramma's en syllabi

I.1.3 Toegestane hulpmiddelen

I.1.4 Aanvullingen op correctievoorschriften

I.1.5 Bekendmaking N-termen

I.1.6 Aandachtspunt bij flexibele centrale examens: geheimhouding

I.1.7 Correctie

I.1.8 Vakspecifieke wijzigingen

I.2 Mailings via Examenblad.nl

I.3 Examenpakketten (opgave aantal kandidaten en levering)

I.3.1 Opgave aantal examenkandidaten en de terugmelding hiervan

I.3.2 Nabestellingen

I.3.3 Verpakking examenopgaven

I.3.4 Aflevering examenpakketten

I.3.5 Bevestiging van de ontvangst van de examenpakketten

I.3.6 Tijdstip openen verpakking

I.3.7 Examendocumenten downloaden via de beveiligde site van DUO/Examendiensten

I.3.8 Speciale uitvoering examens

I.4 Examen in het buitenland

I.5 Aangepaste examens voor kandidaten met een beperking

I.5.1 Uitgangspunt

I.5.2 Dyslexie

I.5.3 Visuele beperking

I.5.4 Auditieve beperking

I.5.5 Dyscalculie

I.5.6 Algemeen, overige beperkingen

I.5.7 Een mondeling centraal examen

I.6 Computer en examens

I.6.1 Facet en ExamenTester

I.6.2 BB- en KB-flex in Facet

- I.6.3 Minitoetsen in Facet
- I.6.4 Rekentoets VO in Facet dan wel ExamenTester
- I.6.5 Systeemeisen ExamenTester (alleen rekentoetsen 3F en 3ER)
- I.6.6 Systeemeisen Facet
- I.6.7 Conferenties Facet
- I.6.8 Kunstexamens in Autoplay
- I.6.9 Centrale examens waarbij de computer een noodzakelijk hulpmiddel is
- I.6.10 Jaarlijkse brochure 'Duidelijk digitaal'
- I.7 Rooster
 - I.7.1 Eerste tijdvak
 - I.7.2 Tweede tijdvak
- I.8 Gegevensverzameling via elektronische weg
 - I.8.1 Praktijkexamens en papieren examens
- I.9 Mijneindexamen.nl
- I.10 Voorlichtingsfilm
- II Publicaties van algemeen verbindende voorschriften en mededelingen
 - II.1 Wetten en Algemene maatregelen van Bestuur
 - II.2 Ministeriële regelingen, algemeen
 - II.3 Ministeriële regelingen, examens vwo-havo
 - II.4 Ministeriële regelingen, examens vmbo
 - II.5 Regelingen en mededelingen van het College voor Toetsen en Examens
 - II.6 Toegestane hulpmiddelen bij de centrale examens
- III Mededelingen per schoolsoort en per vak
 - III.1 Vakmededelingen vwo
 - III.1.1 Algemeen
 - III.1.2 Centrale examens vwo, mededelingen per vak
 - III.2 Vakmededelingen havo
 - III.2.1 Algemeen
 - III.2.2 Centrale examens havo, mededelingen per vak
 - III.3 Vmbo algemene vakken
 - III.3.1 Algemene opmerkingen
 - III.3.2 Leeswijzer globale examenprogramma's
 - III.3.3 Mededelingen per vak
 - III.4 Mededelingen centrale examens beroepsgericht
 - III.4.1 Algemene opmerkingen
 - III.4.2 Aanlevering van cspe's en profiel-cspe's
 - III.4.3 Richtlijnen bij de praktijkexamens
 - III.4.4 Grijze vlekken exemplaren
 - III.4.5 Overzicht onderdelen en ICT in de praktijkexamens
 - III.4.6 Afname minitoetsen praktijkexamens
 - III.4.7 Cspe GL
 - III.5 Informatie per beroepsgericht programma
- IV Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets VO 2016
- V Contactadressen bij de examens
 - V.1 Examenloket
 - V.2 Dienst Uitvoering Onderwijs/Examendiensten
 - V.3 Dienst Uitvoering Onderwijs/Examendiensten
 - V.4 Dienst Uitvoering Onderwijs /Informatiepunt Onderwijs (IPO)
 - V.5 Cito
 - V.6 ICT-examenhelpdesk
 - V.7 Facet-helpdesk van DUO
 - V.8 Inspectie van het Onderwijs

I Mededelingen van algemene aard

I.0 Opzet Septembermededeling en activiteitenplanning

In deze Septembermededeling over de eindexamens 2016 is door middel van gele markeringen zichtbaar gemaakt welke inhoudelijke aspecten verschillen van de mededelingen over de eindexamens 2015. Door middel van een optie boven aan de pagina kunt u de gele markeringen uitschakelen.

NB Wijzigingen in data en tekstuele wijzigingen zijn NIET geel gemarkeerd.

Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets VO 2016

Sinds 2015 is het via Examenblad.nl mogelijk een activiteitenplanning (op maat) te genereren. Vanaf heden is het voormalige 'tijdschema centrale examens' geïntegreerd in deze activiteitenplanning. Hiermee is de term 'tijdschema' komen te vervallen. In de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets VO 2016' zijn tevens de activiteiten uit de activiteitenplanningen van de rekentoets VO en BB/KB flexibel digitaal opgenomen.

Boven aan de activiteitenplanning kunnen een aantal keuzes worden gemaakt om een activiteitenplanning op maat te genereren (voor rekenen of BB- en KB-flex). Er is tevens een mogelijkheid om de activiteitenplanning als pdf te downloaden.

U kunt de activiteitenplanning vinden via de homepage van www.examenblad.nl → jaarring 2016 of via de volgende link.

- Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets VO 2016

I.1 Recente wijzigingen en aandachtspunten voor het examen 2016

I.1.1 Rekentoets VO

Van rekentoetswijzers naar syllabus

De syllabus rekenen 2F en 3F voor VO en mbo is gepubliceerd. Deze syllabus vervangt de rekentoetswijzers 2F en 3F.

U vindt de syllabus via www.examenblad.nl → jaarring 2016 → algemeen → rekenen.

- Syllabus rekenen 2F en 3F 2015

Afnameperiodes 2016

Eerste afnameperiode

2F: maandag 11 januari t/m woensdag 20 januari 2016
2ER: woensdag 13 januari en donderdag 14 januari 2016
2A: maandag 11 januari t/m vrijdag 15 januari 2016
3F: woensdag 13 januari t/m dinsdag 26 januari 2016
3ER: woensdag 20 januari en donderdag 21 januari 2016

Tweede afnameperiode

2F: maandag 14 maart t/m woensdag 23 maart 2016
2ER: woensdag 16 maart en donderdag 17 maart 2016
2A: geen afname
3F: woensdag 16 maart t/m woensdag 30 maart 2016
3ER: woensdag 23 maart en donderdag 24 maart 2016

Derde afnameperiode

2F: maandag 30 mei t/m woensdag 8 juni 2016
2ER: woensdag 1 juni en donderdag 2 juni 2016
2A: maandag 30 mei t/m vrijdag 3 juni 2016
3F: maandag 30 mei t/m vrijdag 10 juni 2016
3ER: woensdag 1 juni en donderdag 2 juni 2016

Brochure Kaders Rekentoets VO 2016

De brochure bevat, samen met de activiteitenplanning alle benodigde informatie over de rekentoets VO, voor zover in het begin van het schooljaar bekend is. De activiteitenplanning rekentoets VO is opgenomen in de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets VO 2016'. Daarmee is de losse activiteitenplanning rekentoets VO komen te vervallen.

Voor de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets VO 2016' zie hoofdstuk IV en paragraaf I.0 van deze Septembermededeling.

In artikel 46 lid 1 van het Eindexamenbesluit VO is vastgelegd: 'Het College voor examens stelt regels voor de uitvoering van de rekentoets.'

De bedoelde regels zijn opgenomen in de brochure Kaders Rekentoets VO 2016. De brochure heeft hierdoor de status van regelgeving.

- Brochure Kaders Rekentoets VO 2016
- Pagina over dyscalculie en ernstige rekenproblemen

Flitsbijeenkomsten rekenen

Evenals in 2014 organiseert het Steunpunt taal en rekenen VO in oktober 2015 flitsbijeenkomsten over de rekentoets VO. In de flitsbijeenkomsten zal met name worden ingegaan op de inhoudelijke aanpassingen ten opzichte van het afgelopen jaar. De inschrijving verloopt via het Steunpunt.

Daarnaast zullen in oktober vier Facetconferenties plaatsvinden voor examensecretarissen en systeembeheerders. Zie paragraaf 1.6.7 voor meer informatie.

Uitslagregels voor 2016

De aangekondigde aanpassingen in regelgeving over de wijze waarop de rekentoets VO in 2016 meeweegt in de uitslagregels is nog niet gepubliceerd. Zodra de regelgeving is gepubliceerd, informeert OCW de directeuren en de examensecretarissen daarover via een mailing vanuit Examenblad.nl.

Rekentoets 3S

Zodra een besluit over eventuele invoering van de rekentoets 3S is genomen, informeert het CvTE de vwo-scholen hierover via een mailing vanuit Examenblad.nl. De vwo-scholen wordt verzocht – gezien de deadline van 14 oktober 2015* - wel alvast via het 'opgaveformulier aantal examenkandidaten' door te geven of zij aan een pilot rekentoets 3S in 2016 deelnemen, als deze doorgaat. Een vwo-school die zich zou willen terugtrekken uit de pilot 3S kan dat doen.

* Gewijzigd door de redactie van Examenblad.nl, 30 september 2015. De datum 1 oktober 2015 is vervangen door 14 oktober 2015.

1.1.2 Examenprogramma's en syllabi

Voor de voorbereiding van kandidaten op het centraal examen is naast het examenprogramma de syllabus van het CvTE essentieel (zie ook hoofdstuk III van deze Septembermededeling).

Voor het schoolexamen is het examenprogramma bindend, SLO publiceert handreikingen voor de uitwerking daarvan in het schoolexamen (www.slo.nl).

- Handreikingen schoolexamens havo/vwo
- Handreikingen schoolexamens vmbo

CE's Nederlands havo en vwo: aftrekgeregeling incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik

Als gevolg van de veranderde vorm van de centrale examens Nederlands zijn de vakspecifieke regels met betrekking tot de lange samenvattingsopdracht in examenjaar 2015 komen te vervallen, inclusief de aftrekgeregeling voor incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik. In lijn met het besluit van de staatssecretaris van 23 juni 2015 komt hiervoor een aftrekgeregeling voor incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik in de examens 2016 in de plaats. De syllabi Nederlands havo en vwo 2016 zijn hiervoor nader vastgesteld. De details van de aftrekgeregeling kunt u nalezen in de vakspecifieke mededelingen Nederlands havo en vwo van deze septembermededeling (hoofdstuk III).

1.1.3 Toegestane hulpmiddelen

Zie hiervoor ook de Regeling toegestane hulpmiddelen én de vakspecifieke informatie in deze Septembermededeling (hoofdstuk III):

Voor *vmbo* zijn bij de hulpmiddelen de volgende aandachtspunten:

- Bij het centraal examen Engels GL/TL is het voorbeeldbriefjabloon geen toegestaan hulpmiddel meer.

Voor *havo/vwo* zijn er ten opzichte van 2015 bij de hulpmiddelen de volgende veranderingen:

- In 2016 is bij zowel het centraal examen aardrijkskunde havo als vwo alleen de 54e druk van de Bosatlas toegestaan.
- De grafische rekenmachine is voor M&O vwo in 2016 NIET MEER toegestaan. Voor havo is het al het tweede jaar dat de grafische rekenmachine niet meer is toegestaan. De eenvoudige rekenmachine uit het basispakket is uiteraard wel toegestaan.
- Bij het centraal examen volgens het nieuwe examenprogramma economie vwo is sinds 2014 de grafische rekenmachine NIET toegestaan, de eenvoudige rekenmachine uit het basispakket uiteraard wel.
- In 2016 wordt op het vwo voor het eerst op alle scholen biologie geëxamineerd volgens het nieuwe examenprogramma. Bij het centraal examen volgens het nieuwe examenprogramma biologie vwo zijn Biodata en Binas 5e druk NIET toegestaan. Binas 6e druk is WEL toegestaan. Bij het centraal examen volgens het oude examenprogramma biologie vwo (bezem in 2016) zijn Biodata en Binas

5e druk WEL toegestaan. Binas 6e druk is bij het bezemexamen NIET toegestaan.

- In 2016 wordt op het vwo voor het eerst op alle scholen natuurkunde geëxamineerd volgens het nieuwe examenprogramma. Bij het centraal examen volgens het nieuwe examenprogramma natuurkunde vwo zijn Binas 5e druk en de grafische rekenmachine NIET toegestaan. Binas 6e druk is WEL toegestaan evenals uiteraard de eenvoudige rekenmachine uit het basispakket. Bij het centraal examen volgens het oude examenprogramma natuurkunde vwo (bezem in 2016) zijn de grafische rekenmachine en Binas 5e druk wel toegestaan. Binas 6e druk is bij het bezemexamen NIET toegestaan.
- In 2016 wordt op het vwo voor het eerst op alle scholen scheikunde geëxamineerd volgens het nieuwe examenprogramma. Bij het centraal examen volgens het nieuwe examenprogramma scheikunde vwo zijn Binas 5e druk en de grafische rekenmachine NIET toegestaan. Binas 6e druk is WEL toegestaan evenals uiteraard de eenvoudige rekenmachine uit het basispakket. Bij het centraal examen volgens het oude examenprogramma scheikunde vwo (bezem in 2016) zijn de grafische rekenmachine en Binas 5e druk wel toegestaan. Binas 6e druk is bij het bezemexamen NIET toegestaan.
- Tijdens de centrale examens wiskunde A, B en C van 2016 dient het geheugen van de grafische rekenmachine te zijn geblokkeerd door een examenstand, dan wel te zijn gewist door een 'reset' van de gehele machine. Kijk voor meer informatie in de vakspecifieke informatie in deze Septembermededeling (hoofdstuk III).

I.1.4 Aanvullingen op correctievoorschriften

Een aanvulling op het correctievoorschrift is een middel om het correctievoorschrift door middel van een verduidelijking beter bruikbaar te maken voor de correctoren. Een aanvulling kan ook een kleine oneffenheid in opgaven of correctievoorschrift rechtzetten. Bij dit type aanvullingen is geen sprake van het schrappen van een vraag of het betrekken van de aanvulling bij de normering.

Daarnaast komt het voor dat een vraag, een antwoord of een combinatie van die twee tot benadeling van leerlingen zou kunnen leiden. In deze situatie kan een aanvulling worden uitgestuurd die melding maakt van het schrappen van een vraag, het weggeven van punten of het betrekken van de aanvulling bij de normering. Zowel vragen die via het LAKS binnenkomen als vragen die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen zijn hierbij belangrijk. Via het LAKS komen vaak het eerst meldingen binnen omdat de examenkandidaten het werk al gemaakt hebben als de correctie plaatsvindt.

Zo spoedig als mogelijk is, neemt het CvTE een beslissing of er wel of geen aanvulling uit zal gaan. Als dat gebeurt dan gaat dat via een mailing vanuit Examenblad.nl. Onder de tekst van de aanvulling staat ook hoe de eerste en tweede corrector (eventueel) moeten omgaan met de al toegekende scores.

Beschrijving van de procedure aanvulling op het correctievoorschrift

Het aanvullen van het correctievoorschrift heeft voor- en nadelen:

Voordeel:

- het geeft helderheid en rust aan het veld van vakdocenten;
- niet hoeven meenemen naar de normering voorkomt onbedoelde bevoordeling of benadeling van een deel van de kandidaten.

Nadeel:

- sommige docenten nemen de fout al in hun beoordeling mee, zodat die examenkandidaten dubbel worden beoordeeld;
- een aanvulling wordt wel eens gemist;
- een aanvulling nadat de corrector het hele werk heeft doorgenomen, wordt niet altijd geapprecieerd.

Om de nadelen zo klein mogelijk te houden wordt een aanvulling zo spoedig mogelijk na de afname van het examen verzonden.

De vraag of het nog opportuun is om een aanvulling te versturen, wordt beoordeeld aan de hand van de volgende criteria:

- Hoeveel tijd is verstreken sinds de examenkandidaten het examen hebben afgelegd?
- Wanneer zijn de docentenvergaderingen (ook wel kringvergaderingen, regiobijeenkomsten etc. genoemd) geweest waarin examenopgaven en correctievoorschriften zijn besproken?
- Is de uiterste inzenddatum van WOLF gepasseerd?
- Zijn er bijzondere dagen geweest, zoals feestdagen?

I.1.5 Bekendmaking N-termen

Eerste tijdvak

Zowel voor vmbo als voor havo/vwo worden de N-termen van het eerste tijdvak bekendgemaakt op donderdag 16 juni 2016 om 8.00 uur.

Bekendmaking normering beroepsgerichte vakken

Het CvTE wil de mogelijkheid open laten om in 2016 – evenals in voorgaande jaren – voor de beroepsgerichte vakken in eerste instantie voorlopige N-termen bekend te maken en de definitieve N-termen gelijktijdig met de N-termen voor de algemene vakken vmbo te publiceren.

In dat geval geldt:

- Het CvTE maakt op woensdag 8 juni 2016 om 8:00 uur uitsluitend voorlopige N-termen bekend voor de centrale examens beroepsgericht. Op basis van de voorlopige N-term kan het voorlopige CE-cijfer worden vastgesteld.
- De definitieve N-termen beroepsgericht worden, gelijktijdig met de N-termen voor de algemene vakken vmbo, op donderdag 16 juni 2016 om 8:00 uur gepubliceerd.
- De definitieve N-termen zullen niet lager zijn dan de voorlopige N-termen, zodat het definitieve CE-cijfer niet lager kan zijn dan het voorlopige.

Tweede tijdvak

De N-termen voor het tweede tijdvak worden bekend gemaakt op vrijdag 1 juli 2016 om 8:00 uur (gewijzigde datum). Zie voor de gehele indeling van het tweede tijdvak 2016: paragraaf I.7.2 Rooster tweede tijdvak.

I.1.6 Aandachtspunt bij flexibele centrale examens: geheimhouding

De digitale centrale examens BB en KB en de cspe's (centraal schriftelijk en praktisch examen in de beroepsgerichte vakken) worden door de school zelf ingeroosterd binnen een afnameperiode van 2½ maand en zijn daarmee in tijd flexibel. Anders dan bij de centrale examens die op een vast moment worden afgenomen, zijn de examendocumenten (opgaven, bijlagen, correctievoorschriften) van de flexibele digitale centrale examens na de afname niet openbaar. Dat vergt extra voorzorgsmaatregelen van de school om de geheimhouding te waarborgen.

De richtlijnen met betrekking tot de geheimhouding worden geëxpliciteerd in de brochure 'Kaders flexibele en digitale centrale examens algemene vakken BB en KB 2016' en in de 'Instructie voor de Examinator' (voor de cspe's, zie III.4.3).

Voor 'BB- en KB-flex' zijn de richtlijnen voor docenten sinds 2013/2014 aangescherpt: zie de vakspecifieke mededelingen in paragraaf III.3.3.

De directeur is er verantwoordelijk voor dat de examinatoren deze richtlijnen in acht nemen.

I.1.7 Correctie

Het CvTE heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift. Dit maakt deel uit van wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

Als de corrector van mening is dat het correctievoorschrift een onvolkomenheid bevat, neemt hij contact op met het Examenloket. Mocht het voor specifieke, inhoudelijke vragen noodzakelijk zijn, dan neemt de Examenlijn van het CvTE de beantwoording van de vraag over.

Verdere informatie over de onderlinge werkwijze van Examenloket en partners en de rol van de Examenlijn van het CvTE vindt u op www.hetcvte.nl/item/examenloket_examenlijn.

Enkele jaren geleden is het Eindexamenbesluit aangepast ter vergroting van de kwaliteit van de tweede correctie, waarbij de rol van het bevoegd gezag versterkt is:

- de tweede corrector voegt na integrale correctie een door hem opgestelde en ondertekende verklaring omtrent de verrichte correctie bij het gecorrigeerde werk. Integrale correctie houdt in dat de tweede corrector het werk van alle leerlingen geheel corrigeert;
- de genoemde verklaring wordt mede ondertekend door zijn bevoegd gezag;
- de procedure die moet worden gevolgd als de eerste en tweede corrector niet tot overeenstemming kunnen komen bij het vaststellen van de score, is aangepast. Zie Eindexamenbesluit VO artikel 42.

Over de mogelijke omdraaiing van de eerste en tweede correctie worden de directeuren en examensecretarissen dit najaar door OCV via een mailing vanuit Examenblad.nl nader geïnformeerd.

I.1.8 Vakspecifieke wijzigingen

De vakspecifieke informatie (zie hoofdstuk III) bevat wijzigingen waarvan zowel de docent als de examensecretaris op de hoogte moet zijn.

I.2 Mailings via Examenblad.nl

De officiële mededelingen over het examen worden via Examenblad.nl naar het e-mailadres van de examensecretaris verzonden.

Dit e-mailadres staat geregistreerd op de 'persoonlijke pagina' op Examenblad.nl (www.examenblad.nl/examensecretaris).

Op de 'persoonlijke pagina' staan ook de hieronder opgesomde gegevens geregistreerd:

- de naam en het e-mailadres van de plaatsvervangend examensecretaris. Iedere e-mail via Examenblad.nl wordt (mits bekend) ook

- gestuurd naar de plaatsvervangend examensecretaris;
- de naam en het e-mailadres van de systeembeheerder in verband met eventuele technische mededelingen via Examenblad.nl over computerexamens;
 - de naam en het e-mailadres van de directeur van de school. Dit e-mailadres wordt gebruikt om de directie van de school op de hoogte te stellen van een eventueel gebruik van het noodscenario (zie I.3.7);
 - namen en e-mailadressen van de functionarissen die de examenpakketten in ontvangst mogen nemen (zie I.3.4).

De examensecretaris is de beheerder van deze gegevens en kan zelf de gegevens aanpassen/aanvullen.

De naam en e-mailgegevens van de examensecretaris kunnen alleen door DUO/Examendiensten worden gewijzigd. De directie van de school kan hiervoor een wijzigingsverzoek mailen naar examens@duo.nl met daarin de oude en nieuwe situatie onder vermelding van het brin- en vestigingsnummer.

I.3 Examenpakketten (opgave aantal kandidaten en levering)

I.3.1 Opgave aantal examenkandidaten en de terugmelding hiervan

De 'opgaveformulieren aantal examenkandidaten 2016' worden in september via *de beveiligde site* van DUO/Examendiensten beschikbaar gesteld aan de scholen. De examensecretarissen en directeur worden via een mailing (vanuit Examenblad.nl) geïnformeerd.

De formulieren moeten voor 15 oktober via *de beveiligde site* retour worden gezonden.

Scholen die willen deelnemen aan de 'Pilot externe correctie BB- en KB-flex' kunnen dit via het 'opgaveformulier aantal examenkandidaten' kenbaar maken.

Zie voor meer informatie de brochure 'Kaders flexibele en digitale centrale examens BB en KB 2016', (hoofdstuk I.6.2 BB- en KB-flex in Facet).

Als het 'opgaveformulier aantal examenkandidaten' is verzonden en verwerkt, ontvangt de school een terugkoppeling over de status van de verwerking met een overzicht van de bestelde opgaven. De terugkoppeling wordt gestuurd naar de door de school op het formulier ingevulde e-mailadres(sen).

In januari ontvangen de examensecretarissen en directeur eenmalig een terugmelding/overzicht via de persoonlijke pagina van Examenblad.nl. Het is belangrijk dat dit overzicht zorgvuldig gecontroleerd wordt op de juiste vakken en aantallen.

Als controle uitwijst dat dit noodzakelijk is, kan de examensecretaris tot en met 1 april nog wijzigingen doorgeven via het 'opgaveformulier aantal examenkandidaten'.

I.3.2 Nabestellingen

Wijzigingen in de 'opgave aantal kandidaten' die na 1 april aan het licht komen, moeten door de examensecretaris per e-mail aan examens@duo.nl worden doorgeven (onder vermelding van: 'NABESTELLING', de naam van de school, het volledige adres, brin- en vestigingsnummer, schoolsoort, vakcode en vakomschrijving). Als het even kan moeten nabestellingen worden voorkomen omdat deze altijd een verhoogd foutenrisico met zich meebrengen. Voor daisy- en spraaksynthese-cd's is het niet mogelijk om na 1 april nog nabestellingen te doen. Zie paragraaf I.3.8.

N.B. Verhoging (+1 of +2) en/of verlaging (-1 of -2) van het aantal kandidaten hoeft u na 15 januari niet meer door te geven. U ontvangt immers genoeg opgaven (zie Afrondingstabel in de handleiding behorende bij de formulieren 'opgave aantal examenkandidaten') en 1 of 2 meer of minder heeft nagenoeg geen effect op de koppelingen 2^e correctie.

I.3.3 Verpakking examenopgaven

De verpakte examenopgaven worden extra beveiligd door middel van een sealbag.

Zie [voorbeeld van een sealbag](#).

De pakketten worden verpakt in dozen met opdruk 'DUO'. Zie [voorbeeld van een doos](#).

Eventueel kunnen ook erratumbladen deel uitmaken van deze zending. Dat is echter niet standaard. Zie paragraaf I.3.7 voor de gang van zaken bij errata.

I.3.4 Aflevering examenpakketten

De examenfraude in mei 2013 heeft de noodzaak onderstreept om de examenpakketten zo kort mogelijk voor de afname op de scholen af te leveren. Voor het eerste tijdvak worden de examenpakketten afgeleverd op maandag 9 of dinsdag 10 of woensdag 11 mei 2016 en voor het tweede tijdvak op maandag 13 of dinsdag 14 of woensdag 15 juni 2016.

Voor de meivakantie ontvangt de examensecretaris informatie van DUO/Examendiensten via een mailing vanuit Examenblad.nl waarin de ingeplande dag van aflevering van de examenopgaven eerste tijdvak bekendgemaakt wordt. De desbetreffende mailing voor het cpe-vmbo, het cpe-vwo, de cspe's en de examenopgaven tweede tijdvak wordt uiterlijk één week voor aflevering verzonden. In de mailing staan nadere instructies over de ontvangst en verwerking van de examenpakketten.

Alle zendingen met examenpakketten worden door een koerier bezorgd. De zendingen vanuit DUO/Examendiensten worden bezorgd door Mikropakket en de zendingen vanuit Cito door TNT-Express.

Voor de zendingen die examenopgaven bevatten, overhandigt de chauffeur het pakket alleen aan een bevoegde functionaris wiens naam op zijn lijstje voorkomt en die zich legitimeert door middel van een paspoort, identiteitskaart of een rijbewijs.

De examensecretaris heeft deze namen van tevoren via Examenblad.nl ('persoonlijke pagina') doorgegeven.

Voor de overige verzendingen (vanuit Cito) zal de chauffeur een digitale handtekening voor ontvangst (laten) registreren. Hierbij volstaat een handtekening van een medewerker van de receptie/administratie.

In de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets VO 2016' is precies vermeld welke zendingen alleen worden overhandigd aan een daartoe bevoegde functionaris.

Hieronder vindt u een link naar de beschrijving van de 'gang van zaken ontvangst examenpakketten'.

- Gang van zaken ontvangst examenpakketten

1.3.5 Bevestiging van de ontvangst van de examenpakketten

Na iedere verzending van examenpakketten wordt de examensecretaris via een mailing vanuit Examenblad.nl gevraagd de ontvangst van de examendocumenten te bevestigen. Tevens verklaart de examensecretaris dan dat de examendocumenten op een veilige plaats zijn opgeborgen.

In de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets VO 2016' is precies vermeld wanneer de examensecretaris een verzoek om de ontvangst te bevestigen tegemoet kan zien.

1.3.6 Tijdstip openen verpakking

Examenopgaven eerste en tweede tijdvak (cse's)

Het openen van de gesealde examenpakketten is (in principe) niet toegestaan. De gesealde examenpakketten dienen intact te blijven tot in de examenruimte voor de start van de zitting. Dat geldt voor de examenpakketten met papieren opgaven voor de centraal schriftelijke examens en voor de verzegelde verpakking met daisy-audio-cd en de cd met pdf voor spraaksynthese.

Alleen onder strikte voorwaarden kan een verzegelde verpakking kort voor de afname worden geopend. Zie de brochure 'kandidaten met een beperking' en de 'Protocollen en richtlijnen geheimhouding bij de centrale examens' van de VO-raad.

Cspe's (zending B vanuit DUO/Examendiensten):

De examinerator mag een kandidaatexemplaar uit zending B maximaal vijf werkdagen voorafgaand aan de daadwerkelijke start van de afname inzien.

Zie hoofdstuk III.4 Mededelingen centrale examens beroepsgericht.

Cpe-vmbo:

Het pakket 'instructie voor de examinerator' en het pakket 'magazine' (aflevering eind november) mag in de eerste week van december worden geopend.

De pakketten met o.a. de examenopgaven (aflevering begin februari) mogen aan het begin van de afnameperiode (zie examenrooster) worden geopend.

Zie paragraaf III.3.3 mededelingen per vak vmbo.

Cpe-vwo:

De pakketten mogen in de eerste week van december worden geopend. Zie paragraaf III.1.2 mededelingen per vak vwo.

1.3.7 Examendocumenten downloaden via de beveiligde site van DUO/Examendiensten

De *beveiligde site* van DUO/Examendiensten wordt gebruikt voor o.a. de uitwisseling van gegevens tussen scholen (leerling-administraties) en BRON (Basisregister Onderwijs).

De *beveiligde site* kan echter ook worden gebruikt voor het downloaden van examendocumenten.

Erratumbladen

Erratumbladen worden in principe via *de beveiligde site* van DUO/Examendiensten verspreid.

Als bij een erratum één of meer bladzijden met examenopgaven in kandidaataantallen moeten worden verstrekt, worden deze per koerier, gelijktijdig met de examenopgaven, afgeleverd.

Noodscenario

Het CvTE kan bij een calamiteit besluiten een noodscenario in werking te stellen waarbij in laatste instantie gebruik gemaakt kan worden van *de beveiligde site*.

In januari zal de jaarlijkse landelijke test met het downloaden van examendocumenten via *de beveiligde site* plaatsvinden. Deze jaarlijkse test vindt plaats zodat er routine opgebouwd kan worden. Uiterlijk een week voor de test ontvangen de (plaatsvervangend) examensecretaris en de directeur via Examenblad.nl een mailing met een vooraankondiging.

Richtlijnen over de werkwijze m.b.t. de te downloaden examendocumenten via *de beveiligde site* van DUO vindt u in onderstaand document.

- Richtlijnen examendocumenten downloaden via *de beveiligde site* van DUO/Examendiensten

I.3.8 Speciale uitvoering examens

De daisy-audio-cd met ingesproken tekst en de cd met pdf voor spraaksynthese kunnen in leerlingenaantallen worden geleverd conform de bestelling door de school.

Voor de scholen die het bestand van de cd kopiëren en plaatsen op een andere geheugendrager of het beveiligde netwerk kan worden volstaan met het bestellen van twee exemplaren per schoolsoort per vak in plaats van het daadwerkelijke aantal kandidaten.

De levering van daisy-audio-cd's en cd's met een pdf voor spraaksynthese gebeurt als volgt:

- Deze cd's bevatten examendocumenten voor precies één centraal examen.
- Ze worden geleverd in de aantallen kandidaten die de examensecretaris vóór 1 april via het 'opgaveformulier aantal examenkandidaten' heeft doorgegeven.
- Deze cd's maken deel uit van de zending met examenpakketten ten behoeve van het eerste tijdvak.

Levering daisy

In het eerste tijdvak wordt de daisy (mits besteld) geleverd voor:

- alle papieren examens (cse's) GL/TL, havo en vwo
- de papieren examens (cse's) BB en KB van de talen.

Daisy wordt in het eerste tijdvak **niet** geleverd voor:

- **de cse's Russisch, Turks en Arabisch**
- de papieren cse's BB en KB wiskunde, nask1, economie, biologie, geschiedenis, aardrijkskunde en maatschappijleer 2
- digitale centrale examens BB en KB
- rekentoetsen
- centrale examens in Autoplay (met uitzondering van muziek havo en vwo)
- cspe's

In het tweede tijdvak wordt daisy alleen geleverd voor de schriftelijke examens Nederlands en Engels.

Levering pdf ten behoeve van spraaksynthese of extra vergroting

In het eerste tijdvak wordt de pdf (mits besteld) geleverd voor alle papieren examens.

In het tweede tijdvak wordt de pdf van de examens die op de scholen worden afgenomen per schooltype op een cd in een enkel exemplaar meegeleverd.

Als een kandidaat recht heeft op audio en NIET vertrouwd is met spraaksynthese, dan is een individuele voorleeshulp de adequate aanpassing bij het centraal examen. Deze aanpassing zal dus in het algemeen worden toegepast als een leerling in het eerste tijdvak daisy gebruikte en in het tweede tijdvak een ander vak herkanst dan Nederlands of Engels.

Ook als vanwege een calamiteit een ander examen wordt geleverd (zoals in 2013 gebeurde bij Frans vwo), wordt geen daisy geleverd en heeft de daisy-gebruiker recht op een individuele voorlezer.

Geen mogelijkheid tot het nabestellen van daisy- en spraaksynthese-cd's

Nieuw is dat daisy- en spraaksynthese-cd's na 1 april niet meer kunnen worden nabesteld.

Als via het 'opgaveformulier aantal examenkandidaten' onverhoopt te weinig daisy- en/of spraaksynthese-cd's zijn besteld, moet de examensecretaris zelf zorgen voor de reproductie ervan.

Daartoe ontvangt hij standaard per schooltype (BB, KB, GL/TL, havo en vwo) één reserve-dvd-daisy en één reserve-dvd-spraaksynthese.

Op deze reserve-dvd's staan alle daisy- resp. spraaksynthese-bestanden voor het eerste tijdvak van alle vakken van het desbetreffende schooltype.

Op de reserve-dvd's is ieder bestand beveiligd met een afzonderlijk wachtwoord.

De reproductie dient te geschieden conform de regels die vermeld zijn in de brochure 'Kandidaten met een beperking'.

Ook de reserve-daisy- en spraaksynthese-dvd's maken deel uit van de zending met examenpakketten ten behoeve van het eerste tijdvak.

De examensecretaris ontvangt via Examenblad.nl een mailing waarin de wijze van verstrekking van de wachtwoorden bekend wordt gemaakt.

* Gewijzigd gelijktijdig met publicatie van de Maartmededeling, zie paragraaf 1.2 van de Maartmededeling

Lettergrootte

De centrale examens worden geleverd in lettergrootte 12, op wit papier. Een nadere toelichting over de lettergrootte en de handelwijze bij het gebruik van aanvullende materialen voor leerlingen met een beperking is opgenomen in de brochure 'Kandidaten met een beperking'.

1.4 Examen in het buitenland

Bij de uitzonderlijke situatie waarin voorzien wordt dat een centraal examen in het buitenland wordt afgenomen, neemt de school voor 1 maart 2016 contact op via het Examenloket met de werkgroep examens van de Inspectie voor het Onderwijs.

1.5 Aangepaste examens voor kandidaten met een beperking

De regelingen rondom aanpassing centrale examens en rekentoets voor leerlingen met een beperking zijn in 2016 ongewijzigd ten opzichte van het centraal examen 2015. Ook in 2016 is er een aangepaste rekentoets voor leerlingen met dyscalculie of ernstige rekenproblemen. Zie de brochure over de aangepaste rekentoets: <http://www.examenblad.nl/onderwerp/er-toets/2016>.

Het is NIET toegestaan om vanwege een beperking een hulpmiddel toe te staan dat de aard en doelstelling van het centraal examen aantast of kan aantasten. Digitale woordenboeken, eigen formulekaarten of spellings- en grammaticakaarten zijn niet toegestaan. Mocht daardoor naar het oordeel van de school een kandidaat geen recht worden gedaan, dan neemt de school contact op met het CvTE.

Op Examenblad.nl is de informatie betreffende kandidaten met een beperking gebundeld. Daar vindt u ook de brochure. Middels een link op de homepage van Examenblad.nl kunt u de pagina bereiken, of via onderstaande links:

- www.examenblad.nl/onderwerp/kandidaten-met-een-beperking/2016
- www.examenblad.nl/onderwerp/er-toets/2016

1.5.1 Uitgangspunt

Bij *centrale examens* wordt getoetst of een kandidaat voldoet aan de exameneisen (althans, aan het deel van de exameneisen dat in de centrale examens aan de orde is). Dat gebeurt met standaard toetsen en standaard voorschriften voor de afname, verwoord in o.a. Eindexamenbesluit artikel 55 en de uitwerking daarvan voor centrale toetsen en examens in regelingen van het CvTE.

Het genoemde artikel en de regelingen van het CvTE bieden enige ruimte voor aanpassing van de wijze van examinering. Het CvTE levert ook via DUO/Examendiensten op bestelling aangepaste examens.

De (directeur van de) school weegt af of aanpassingen in de wijze van examinering, of zelfs een aangepast centraal examen noodzakelijk zijn. De school gaat na of de standaard regels en het aanbod van het CvTE het mogelijk maken doeltreffende aanpassingen te verrichten die de belemmeringen door een beperking wegnemen. De school is daartoe verplicht vanwege de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte. Het woordje 'kan' in onder andere artikel 55 van het Eindexamenbesluit betekent geen vrijblijvendheid. Als een school onvoldoende onderzoekt welke aanpassingen nodig en mogelijk zijn, kan de kandidaat zich wenden tot het College voor de Rechten van de Mens (voorheen tot de Commissie Gelijke Behandeling).

Als naar het oordeel van de school voor de afname een aanpassing nodig is die mogelijk de inhoud van het examen raakt, neemt de school zo tijdig mogelijk contact op met het CvTE, via beperking@hetcvte.nl. Het kan dan gaan om bijvoorbeeld verlenging met meer dan een half uur, of het in gedeeltes afnemen van een centraal examen wegens beperkte belastbaarheid van de kandidaat. Het CvTE zal dan met de school nagaan of met inachtneming van de exameneisen een andere aanpassing van het examen of de afnamecondities mogelijk is.

Als vanwege de ziekte of beperking van de kandidaat een aanpassing in de afname nodig is die niet standaard is en niet de inhoud van het examen raakt, dan neemt de school zo tijdig mogelijk contact op met de inspectie. Het kan hierbij gaan om bijvoorbeeld afname in het ziekenhuis, of op een ander dagdeel (met quarantaine).

Alle aanpassingen, ook de aanpassingen waarvoor geen contact met inspectie of het CvTE vooraf nodig is (zoals het halve uur tijdverlenging), moeten worden gemeld aan de inspectie, ook de wijzigingen die vallen binnen de standaardregels (zoals het half uur tijdverlenging). De melding aan de inspectie gebeurt via het Internetschooldossier (ISD). De melding is geen verzoek om toestemming en dient slechts voor het toezicht.

De school bepaalt welke aanpassingen in het schoolexamen nodig zijn om belemmeringen door de beperking weg te nemen. Wel dient de school zich ervan te vergewissen of aanpassingen in het schoolexamen leiden tot (onbedoelde) grotere belemmeringen bij het centraal examen. Het is daarom gewenst dat scholen, als zij vermoeden dat in het centraal examen verdergaande aanpassingen dan de standaard mogelijkheden vereist zijn, tijdig, en niet pas vlak voor het centraal examen, contact opnemen met het CvTE.

I.5.2 Dyslexie

Zie de brochure.

I.5.3 Visuele beperking

Bij kandidaten met een visuele beperking gaat de school eerst (via voorbeeldexamens) na of het standaard examen met eventueel hulpmiddelen voldoet. Is dat niet het geval, dan geeft de school in het kader van de 'opgave aantal examenkandidaten 2016' via een speciaal formulier, bij examens@duo.nl, aan dat een aangepast examen wellicht noodzakelijk is. Het CvTE neemt contact op voor de gewenste aanpassingen. Dit geldt voor papieren en digitale examens en de rekentoets. De aanpassing kan enige inhoudelijke aanpassing betekenen (toelichting op afbeeldingen), andere afnametechniek (bijvoorbeeld bij digitale examens), of – bijvoorbeeld bij kunst algemeen havo en vwo – een mondelinge afname. De aanpassingen kunnen leiden tot aanpassingen in afnameduur en – moment. Zie ook de brochure.

I.5.4 Auditieve beperking

Voor kandidaten met een auditieve beperking kan een aanpassing nodig zijn van digitale centrale examens, als die geluid bevatten. Dat geldt in ieder geval voor BB- en KB-examens talen, **soms voor BB of KB nask1** en voor kunst (algemeen) havo en vwo. Ook hiervoor geldt: melding via een speciaal formulier in het kader van de 'opgave aantal examenkandidaten 2016'. De aanpassing kan een lichte aanpassing zijn in het digitaal examen (ondertiteling), of een mondeling examen (kunst algemeen).

De rekentoets bevat geen geluid, aanpassing voor kandidaten met auditieve beperking is dus niet nodig.

Zie ook de brochure.

I.5.5 Dyscalculie

Zie de brochure. **Algemeen geldende wijzigingen voor de rekentoets werken ook door in de rekentoets ER. De geactualiseerde brochure staat uiterlijk eind september 2015 op Examenblad.nl. Een overstap van regulier naar ER wordt mogelijk (mits aan de voorwaarden wordt voldaan).**

I.5.6 Algemeen, overige beperkingen

Voor overige beperkingen geldt: er worden geen specifieke aangepaste examens geleverd. De school kan afnamecondities aanpassen voor zover die geen verband hebben met de exameneisen (zorgen voor extra rust, extra voorlichting over wat mag worden verwacht, enzovoorts). Ook kan o.g.v. artikel 55 in veel gevallen een half uur tijdverlenging worden toegestaan. Dat geldt bijvoorbeeld ook bij diabetes. Aanpassing van de centrale examens (bijvoorbeeld mondeling) of extra informatiemateriaal is niet toegestaan. Als door een combinatie van beperkingen of de zwaarte van de beperking het aanbod niet adequaat is, zie I.5.1.

I.5.7 Een mondeling centraal examen

In bijzondere situaties, o.a. voor de centrale examens kunst, aardrijkskunde en wiskunde havo en vwo voor kandidaten met een visuele beperking en bij kunst ook bij een auditieve beperking, kan een centraal examen mondeling worden afgenomen met een mede-examinator van het CvTE. De beslissing dat een examen mondeling wordt afgenomen, berust bij het CvTE. Zie de toelichting:

- Toelichting mondeling centraal examen

I.6 Computer en examens

I.6.1 Facet en ExamenTester

In het schooljaar 2015-2016 wordt het nieuwe computerexamensysteem Facet gebruikt bij nagenoeg alle digitale centrale examens en toetsen in het voortgezet onderwijs. Nog slechts voor enkele toetsen kan ExamenTester worden gebruikt.

De flexibele en digitale centrale examens BB en KB (BB- en KB-flex) worden alleen in Facet aangeboden. Scholen kunnen kiezen tussen BB- en KB-flex en papieren cse's met vaste afnamemomenten volgens het rooster van het CvTE. De examensecretaris maakt de keuze van zijn school bekend via het 'opgaveformulier aantal examenkandidaten' dat hij in oktober aan DUO/Examendiensten zendt.

De minitoetsen als onderdeel van de cspe's van de beroepsgerichte vakken in het vmbo worden alleen in Facet aangeboden.

De rekentoets 2F wordt alleen in Facet aangeboden. Dat geldt ook voor bijzondere varianten van de rekentoets 2F, zoals de 2A-(BB-)toets en de 2ER-toets.

De rekentoets 3F wordt zowel in Facet als in ExamenTester aangeboden. Dat geldt ook voor de 3ER-toets. Uw school kiest zelf welke programmatuur zij gebruikt.

Deze keuze moet via het 'opgaveformulier aantal examenkandidaten' bekendgemaakt worden.

Vanaf schooljaar 2016-2017 wordt de rekentoets 3F alleen in Facet aangeboden.

Via een mailing vanuit Examenblad.nl van 2 juni 2015 zijn de scholen over het bovenstaande geïnformeerd.

- Bericht Facet VO juni 2015

Als er meer duidelijkheid is over de rekentoets 3S wordt de examensecretaris hier via een mailing vanuit Examenblad.nl over ingelicht.

Op onderdelen werkt Facet anders dan ExamenTester.

Twee voorbeelden die voor alle categorieën centrale toetsen en examens in Facet gelden:

1. Facet kiest zelf een variant, terwijl het bij ExamenTester de examensecretaris was/is die bepaalt welke variant bij een door hem geplande afname werd/wordt gebruikt. Voor een tweede afname, bijvoorbeeld bij een herkansing of na een ongeldigverklaring door inspectie, moet de examensecretaris in Facet wel aangeven dat het om een tweede zitting gaat. Alleen dan kan Facet een variant kiezen zonder overlap met de eerdere variant. Als het om een tweede afname gaat, mag dezelfde kandidaat niet onder een andere naam in Facet worden ingevoerd.
2. Bij toetsen en examens in Facet worden geen afzonderlijke dyslexieversies geleverd, maar bij het maken van een afnameplanning in Facet geeft de examensecretaris door middel van een vinkje aan welke kandidaten recht hebben op verklanking.

Bij de Proef op de Som, waarin leerlingen oefenen met voorbeeldexamens in Facet, kom je alle verschillen tussen Facet en ExamenTester tegen. Om de werking van Facet te beproeven is de Proef op de Som daarom van belang bij zowel BB- en KB-flex, als de minitoetsen en de rekentoetsen. Ook bij Facet wordt de Proef op de Som voorafgegaan door een systeemcheck.

I.6.2 BB- en KB-flex in Facet

In het examenjaar 2016 worden de flexibele en digitale centrale examens in de algemene vakken vmbo BB en KB alleen aangeboden in Facet. Voor deze categorie centrale examens betekent dit een grote verandering.

Anders dan bij de minitoetsen en de rekentoetsen wordt bij de digitale centrale examens BB en KB gewerkt met beeld- en geluidfragmenten en met Flash-applicaties. Bovendien bestaan deze examens niet geheel uit automatisch scorebare vragen en is het de docent die de correctie van de open vragen verricht. Dat maakt dat de overgang van ExamenTester naar Facet bij BB- en KB-flex aanmerkelijk groter is dan bij de minitoetsen en de rekentoetsen. Daar komt bij dat in Facet thuiscorrectie is toegestaan en dat er met het oog op het examenjaar 2017 een pilot met tweede correctie wordt gehouden.

Bij BB- en KB-flex kan een school niet zonder meer vertrouwen op de ervaring die afgelopen jaren is opgedaan bij BB- en KB-flex in ExamenTester en/of op de ervaringen met minitoetsen of de rekentoetsen in Facet. Facet werkt op onderdelen anders dan ExamenTester. Daarnaast moeten bij BB- en KB-flex andere handelingen uitgevoerd worden dan bij de minitoetsen en rekentoetsen, bijvoorbeeld het organiseren van de correctie door docenten. Het is dan ook aan te raden deel te nemen aan één van de conferenties over Facet (zie I.6.8).

De werking van Facet is bij BB- en KB-flex in het schooljaar 2014-2015 alleen beproefd op 35 pilot-scholen aan de hand van voorbeeldexamens. Deze pilot is goed verlopen, maar de ervaring leert dat in de dynamiek rondom de echte digitale CE's andere knelpunten kunnen optreden dan die zich in een kleinschalige pilot hebben voorgedaan.

Daarom adviseert het CvTE om in dit eerste Facet-jaar, bij wijze van extra veiligheidsklep, de afnames enige tijd vóór de tijdstippen waarop de papieren cse's BB en KB zijn ingeroosterd te plannen. Mocht onverhoopt blijken dat de afname in Facet mislukt, dan is terugvallen naar een papieren cse eventueel nog mogelijk tijdens het eerste tijdvak. De mogelijkheden om terug te vallen naar

papieren cse's zijn hetzelfde als in de ExamenTester-jaren.

In de brochure 'Kaders flexibele en digitale centrale examens BB en KB 2016' zijn alle aspecten van BB- en KB-flex, inclusief de pilot tweede/externe correctie, gedetailleerd beschreven. Evenals voorgaande jaren heeft de brochure op onderdelen de status van regelgeving en zijn de wijzigingen ten opzichte van het voorgaande examenjaar geel gemarkeerd. Met name vanwege de overgang naar Facet zijn de geel gearceerde passages talrijker dan in de brochures voor de voorgaande examenjaren.

- Brochure 'Kaders BB- en KB-flex 2016'

Voor de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekenoets VO 2016' zie hoofdstuk IV en paragraaf I.0 van deze Septembermededeling.

I.6.3 Minitoetsen in Facet

In examenjaar 2016 worden de minitoetsen bij de cspe's in de beroepsgerichte vakken alleen aangeboden in Facet. Circa 150 scholen namen de minitoetsen in het examenjaar 2015 reeds in Facet af. Bovendien zijn de minitoetsen bij de pilot-cspe's in de profielvakken uitsluitend in Facet afgenomen.

De ervaring leert dat de Proef op de Som een goede graadmeter is voor de echte minitoetsen.

De mogelijkheden om tekst te laten verklanken mogen in de minitoetsen in Facet alleen toegankelijk gemaakt worden voor kandidaten die recht hebben op verklanking. Dat is een verschil met het vorige examenjaar, toen van de minitoetsen in MiniTester uitsluitend dyslexie-versies werden aangeboden.

De overige informatie over de minitoetsen treft u aan in paragraaf III.4 van deze Septembermededeling.

I.6.4 Rekenoets VO in Facet dan wel ExamenTester

In het schooljaar 2014-2015 hebben ongeveer 350 scholen de rekenoetsen in Facet afgenomen.

Rekenoets in Facet:

Ook hier leert de ervaring van veel scholen dat men (nagenoeg) alle verschillen tussen Facet en ExamenTester tegenkomt tijdens de Proef op de Som.

Rekenoets in ExamenTester:

Van ExamenTester zal geen nieuwe versie worden geleverd. Dat betekent dat in 2015-2016 evenals in 2014-2015 gewerkt wordt met ExamenTester 2.11.

De systeembeheerder hoeft versie 2.11 niet te de-installeren. Wel dient de systeembeheerder de gegevens op te schonen. Eind september 2015 wordt hierover door Cito vanuit Examenblad.nl een instructie gezonden.

De brochure 'Kaders rekenoets VO 2016' bevat informatie over de rekenoets zowel in Facet als in ExamenTester. Anders dan in het vorige schooljaar verschijnt er dus niet een afzonderlijke Facet-versie en een afzonderlijke ExamenTester-versie van de brochure. Evenals in de voorgaande schooljaren en evenals de brochure voor BB- en KB-flex heeft deze brochure op onderdelen de status van regelgeving.

- Brochure 'Kaders rekenoets VO 2016'

Voor de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekenoets VO 2016' zie hoofdstuk IV en paragraaf I.0 van deze Septembermededeling.

I.6.5 Systeemeisen ExamenTester (alleen rekenoetsen 3F en 3ER)

De systeemeisen voor ExamenTester staan vermeld op <http://rekenoetsvo.cito.nl> onder handleidingen en systeembeheer.

I.6.6 Systeemeisen Facet

De systeemeisen voor Facet staan vermeld op <http://www.duo.nl/zakelijk>, onder Computerexamensysteem Facet.

I.6.7 Conferenties Facet

Over de werking van Facet worden begin oktober 2015 vier conferenties georganiseerd, verspreid over Nederland.

Tijdens de conferenties wordt Facet vanuit verschillende punten belicht. Er wordt een presentatie gegeven over de installatie van Facet, er wordt een demonstratie gegeven van Facet, er wordt een toelichting gegeven op de manier waarop een school kan starten met Facet en de activiteitenplanning, de correctie in Facet wordt toegelicht en er komen ervaren gebruikers aan het woord.

Datum	Locatie	Aanmelden via
-------	---------	---------------

5 oktober 2015, vanaf 13.00 uur	Veldhoven NH Conference Centre Koningshof	Aanmelden bijeenkomst Veldhoven
6 oktober 2015, vanaf 13.00 uur	Ede De Reehorst	Aanmelden bijeenkomst Ede
8 oktober 2015, vanaf 13.00 uur	Groningen Pathe bioscopen*	Aanmelden bijeenkomst Groningen
12 oktober 2015, vanaf 13.00 uur	Den Haag Kyocera stadion	Aanmelden bijeenkomst Den Haag

* Gewijzigd door de redactie van Examenblad.nl, 5 oktober 2015. De locatie Voetbalstadion de Euroborg is vervangen door Pathe bioscopen.

I.6.8 Kunstexamens in Autoplay

De volgende examens worden net als vorig examenjaar afgenomen met behulp van het programma Autoplay:

- muziek GL/TL, dans GL/TL en drama GL/TL;
- muziek havo en vwo;
- kunst havo en vwo.

Bij de examens 2016 wordt net als in 2015 bij het starten van de examens naar een wachtwoord gevraagd. Iedere school met examenkandidaten voor één of meerdere kunstexamens in Autoplay ontvangt hiervoor van Cito een brief met de wachtwoorden per centraal examen voor het eerste tijdvak. Hetzelfde geldt voor het tweede tijdvak indien van toepassing. Zie voor de ontvangstdatum van de brieven de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets VO 2016' in hoofdstuk IV en paragraaf I.0 van deze septembermededeling.

In januari 2016 verschijnt de handleiding Autoplay op de website van Cito: <http://centraalexamen.cito.nl> onder handleidingen en systeembeheer. Daar vindt u ook de systeemeisen voor Autoplay.

In de handleiding Autoplay worden de volgende onderwerpen behandeld:

- installatie van Autoplay
- testen van de software en de examens
- klaarzetten van de examens
- afnames met Autoplay.

Voor meer informatie over deze examens zie de vakinhoudelijke mededelingen.

I.6.9 Centrale examens waarbij de computer een noodzakelijk hulpmiddel is

Bij de volgende centrale examens wordt NIET met Facet gewerkt, maar is de computer WEL een noodzakelijk hulpmiddel:

- De praktijkopdrachten van de cspe's BB, KB en GL, als deze met behulp van de computer moeten worden uitgevoerd;
- muziek GL/TL, dans GL/TL en drama GL/TL in het programma Autoplay;
- muziek havo en vwo in het programma Autoplay;
- kunst havo en vwo in het programma Autoplay.

I.6.10 Jaarlijkse brochure 'Duidelijk digitaal'

Informatie over de implementatie van Facet staat in de brochure 'Duidelijk digitaal' die het CvTE voor het achtste jaar uitbrengt:

- Brochure Duidelijk digitaal 8

I.7 Rooster

Het rooster centraal examen 2016 is gepubliceerd met kenmerk CvTE-14.02126 datum 27 augustus 2014, Staatscourant 2014, nummer 26498. In het rooster 2016 is tevens de duur van de centrale examens bekendgemaakt. De duur van de centrale examens in het tweede tijdvak is gelijk aan de overeenkomstige examens in het eerste tijdvak.

I.7.1 Eerste tijdvak

Wijziging in rooster eerste tijdvak, Frans BB (vast moment)

Ten opzichte van de oorspronkelijke publicatie van het rooster 2016 is het vak Frans BB (papieren afname) opnieuw ingedeeld. Dit is ingeroosterd op vrijdag 13 mei van 13:30-15:00 uur (gelijktijdig met KB en GL/TL). Deze wijziging is op 10 november 2014 aangebracht en met de scholen gecommuniceerd in een brief via Examenblad.nl:

<https://www.examenblad.nl/nieuws/20141110/centrale-examens-frans-bb-en-kb-op/2016>

I.7.2 Tweede tijdvak

Het rooster tweede tijdvak wordt gepubliceerd in de Maartmededeling 2016. De centrale examens in het tweede tijdvak starten op 21 juni (schriftelijke examens). Op 24 juni vinden de examens plaats in de vakken die in het tweede tijdvak als aangewezen vakken door het College voor Toetsen en Examens worden afgenomen. Welke vakken hiervoor worden aangewezen, wordt in maart 2016 gepubliceerd. Naar verwachting behoren alle papieren cse's voor de algemene vakken BB tot de aangewezen vakken.

De N-term bekendmaking van het tweede tijdvak is (evenals in 2015) in week 26, op vrijdag 1 juli 2016 om 8.00 uur (gewijzigde datum), voor de laatste schoolweek.

I.8 Gegevensverzameling via elektronische weg

De normering van de examens wordt mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Voor de cse's, cpe's en cspe's leveren scholen hiervoor de gegevens aan via het programma WOLF.

De gegevens van de rekentoetsafnames in ExamenTester worden automatisch uitgewisseld nadat de examensecretaris op de knop dataretour aan Cito heeft gedrukt.

Voor de toetsafnames in Facet worden de gegevens automatisch uitgewisseld als de afnameleider de afnamegroep afsluit.

Voor alle examens is de afnamedatum bepalend voor de uiterste datum waarop de afnamegegevens met Cito worden uitgewisseld (zie hoofdstuk IV en paragraaf I.0 voor de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets VO 2016').

I.8.1 Praktijkexamens en papieren examens

Ook in 2016 zenden scholen afnamegegevens van de alfabetisch eerste vijf kandidaten (in sommige gevallen tien, of alle kandidaten) aan Cito. Voor de verzending van de gegevens zijn de scholen aangewezen op het programma WOLF. Voor meer informatie, zie <http://wolf.cito.nl>.

I.9 Mijneindexamen.nl

Sinds het schooljaar 2014-2015 worden eindexamenkandidaten door het CvTE geïnformeerd via mijneindexamen.nl. Deze mobiele website/web-app biedt op maat informatie aan over het centraal examen en met ingang van dit schooljaar ook over de rekentoets. Mijneindexamen.nl biedt de mogelijkheid van een gepersonaliseerd examenrooster, een overzicht van te gebruiken hulpmiddelen en na de afname de correctiemodellen bij de afgenomen examens. Ook algemene informatie, regels en tips zijn in de app te vinden. Mijneindexamen.nl is optimaal voor de smartphone, maar ook geschikt voor de laptop of een digitaal schoolbord zodat deze ook klassikaal door de mentor gebruikt kan worden. **Vanaf januari 2016 is de app weer beschikbaar.**

I.10 Voorlichtingsfilm

Het CvTE heeft in 2014 een voorlichtingsfilm ontwikkeld die het proces rond de centrale examens in beeld brengt. Hierin wordt toegelicht hoe de centrale examens tot stand komen; van het bedenken van de vragen door Cito tot het bepalen van de normering door het CvTE. De film is te bekijken via www.hetcvte.nl/item/voorlichtingsfilm_centrale_examens.

II Publicaties van algemeen verbindende voorschriften en mededelingen

II.1 Wetten en Algemene maatregelen van Bestuur

Actuele versies* zijn te vinden op www.overheid.nl (wet- en regelgeving). Daarvoor kunt u de titels zoals hier aangegeven in het zoekvenster ("in de titel") plakken.

- Wet op het voortgezet onderwijs
- Inrichtingsbesluit W.V.O.
- Eindexamenbesluit VO
- Staatsexamenbesluit VO
- Wet College voor toetsen en examens

* *Recente wijzigingen:*

Wet van 19 juni 2014 tot wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs en de Wet voortgezet onderwijs BES in verband met het vervangen van de verplichte maatschappelijke stage door een facultatief programmaonderdeel, het invoeren van de vakbenaming Latijnse en Griekse taal en cultuur en het schrappen van het verplichte vak algemene natuurwetenschappen uit het gemeenschappelijk deel van de vwo-profielen (Stb. 2014, 245).

Besluit van 4 juli 2014, houdende vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet van 19 juni 2014 tot wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs en de Wet voortgezet onderwijs BES in verband met het vervangen van de verplichte maatschappelijke stage door een facultatief programmaonderdeel, het invoeren van de vakbenaming Latijnse en Griekse taal en

cultuur en het schrappen van het verplichte vak algemene natuurwetenschappen uit het gemeenschappelijk deel van de vwo-profielen (Stb. 2014, 245), Stb. 2014, 287.

Besluit van 4 juli 2014 tot wijziging van enige besluiten op het terrein van onderwijs in verband met het vervangen van de verplichte maatschappelijke stage door een facultatief programmaonderdeel, het schrappen van het verplichte vak algemene natuurwetenschappen uit het gemeenschappelijk deel van de vwo-profielen en het invoeren van de vakbenaming Latijnse en Griekse taal en cultuur, Stb. 2014, 295.

Besluit van 27 oktober 2014, houdende vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van het Besluit van 4 juli 2014 tot wijziging van enige besluiten op het terrein van onderwijs in verband met het vervangen van de verplichte maatschappelijke stage door een facultatief programmaonderdeel, het schrappen van het verplichte vak algemene natuurwetenschappen uit het gemeenschappelijk deel van de vwo-profielen en het invoeren van de vakbenaming Latijnse en Griekse taal en cultuur (Stb. 2014, 295).

Met uitzondering van het afschaffen van het verplichte vak algemene natuurwetenschappen en het vervallen van de bekostiging van de maatschappelijke stage is hierdoor het Besluit van 4 juli 2014 met terugwerkende kracht tot en met 1 augustus 2014 in werking getreden. Vanaf dat moment is ook de vakbenaming Latijnse en Griekse taal en cultuur ingevoerd. Hiermee is KCV geïntegreerd in de klassieke talen. De eerste examens vinden plaats in 2017. Het afschaffen van het verplichte vak algemene natuurwetenschappen treedt in werking met ingang van 1 augustus 2017. De bekostiging van de maatschappelijke stage is met ingang van 1 augustus 2015 stopgezet.

Besluit van 11 februari 2014, houdende vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van Besluit van 23 april 2012 tot wijziging van het Eindexamenbesluit VO, het Staatsexamenbesluit VO en het Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB in verband met examinering referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen VO en mbo 2 en 3 en aanpassing examineringsvoorschriften voor mbo in verband met de beroepsgerichte kwalificatiestructuur (Stb. 2012, 217) in verband met het plaatsen van het cijfer voor de rekentoets op de cijferlijst, Stb. 2014, 94.

Besluit van 23 april 2012 tot wijziging van het Eindexamenbesluit VO, het Staatsexamenbesluit VO en het Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB in verband met examinering referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen VO en mbo 2 en 3 en aanpassing examineringsvoorschriften voor mbo in verband met de beroepsgerichte kwalificatiestructuur, Stb. 2012, 217. Met dit besluit wordt o.a. de rekentoets ingevoerd, maar dit besluit wijzigt ook de overgangsregeling zoals eerder opgenomen in het Besluit van 19 augustus 2010 tot wijziging van het Besluit staatsexamens vwo-havo-mavo 2000 en het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. in verband met aanscherping van de slaag/zakregeling in het voortgezet onderwijs (Stb. 2010, 332). In dit besluit van 23 april 2012 is tevens geregeld dat artikel 49 van het Eindexamenbesluit VO, waarin de uitslagbepaling was opgenomen, is gesplitst in artikel 49 (uitslagbepaling vmbo) en artikel 50 (uitslagbepaling havo/vwo) Eindexamenbesluit VO. Deze wijziging is in werking getreden met het Besluit van 4 juli 2013 (Stb. 2013, 301) met ingang van 1 augustus 2013.

Besluit van 2 december 2014, houdende wijziging van het Eindexamenbesluit VO, het Staatsexamenbesluit VO, het Inrichtingsbesluit WVO, de overeenkomstige BES-besluiten, alsmede enkele andere besluiten, in verband met onder meer verruiming van de mogelijkheid tot deelname van gehandicapte leerlingen aan het staatsexamen, verruiming van de examineermogelijkheden voor toptalenten, verduidelijking van bepalingen, en technische verbeteringen, Stb. 2014, 510.

Besluit van 28 februari 2015, houdende vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van enkele artikelen van het Besluit van 2 december 2014, houdende wijziging van het Eindexamenbesluit VO, het Staatsexamenbesluit VO, het Inrichtingsbesluit WVO, de overeenkomstige BES-besluiten, alsmede enkele andere besluiten, in verband met onder meer verruiming van de mogelijkheid tot deelname van gehandicapte leerlingen aan het staatsexamen, verruiming van de examineermogelijkheden voor toptalenten, verduidelijking van bepalingen, en technische verbeteringen (Stb. 2014, 510), Stb. 2015, 112.

Wet van 24 juni 2015 tot wijziging van diverse onderwijswetten in verband met het aanbrengen van enkele inhoudelijke wijzigingen van diverse aard, Stb. 2015, 284.

Het oude artikel 30a in de Wet op het voortgezet onderwijs wordt door deze wet in een nieuwe vorm teruggezet. Het nieuwe artikel 30a regelt, per 1 augustus 2015, de mogelijkheid om voorziening te vragen tegen beslissingen inzake deelneming aan eindexamens en bepaalt de in deze procedure te hanteren termijnen.

De wet regelt dat voor atheneumleerlingen, die het vak Latijnse taal en cultuur of Griekse taal en cultuur, dan wel beide, volgen, de verplichting het vak culturele kunstzinnige vorming te volgen vervalt. Deze wijziging van artikel 13, eerste lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs is met terugwerkende kracht tot en met 1 augustus 2014 in werking getreden.

Besluit van 3 juli 2015, houdende vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet van 24 juni 2015 tot wijziging van diverse onderwijswetten in verband met het aanbrengen van enkele inhoudelijke wijzigingen van diverse aard, Stb. 2015, 291.

II.2 Ministeriële regelingen, algemeen

- Regeling gegevenslevering onderwijsnummer VO, VO/B&B-2003/26032 van 13 juni 2003, Gele katern nr. 10 van 25 juni 2003
- Regeling gegevenslevering onderwijsnummer voortgezet onderwijs (VO) voor VBO en MAVO in een agrarisch opleidingscentrum

- (AOC) en wijziging mutatiestop, VO/BenB-2007/42054 van 29 november 2007, Staatscourant van 13 december 2007, nr. 242
- Wijzigingsregeling aansluiting niet-bekostigde instellingen op bron, BVE/354861 van 17 december 2011, Staatscourant van 6 januari 2012, nr. 213
 - Wijzigingsregeling gegevenslevering onderwijsnummer VO in verband met de instelling van het diplomaregister en de stroomlijning van de informatievoorziening met betrekking tot het absoluut leerlingverzuim, VO/F/346140 van 23 mei 2012, Staatscourant van 7 juni 2012, nr. 11100
 - Wijziging Regeling gegevenslevering onderwijsnummer vo, kenmerk: 614129 van 6 april 2014, Staatscourant van 16 april 2014, nummer 10625, in verband met de registratie van de cijfers voor de rekentoets en de beoordelingen voor de maatschappelijke stage in BRON
 - Regeling gegevensverstrekking persoonsgebonden nummer BVE 2009, kenmerk: BVE/Stelsel/97923 van 15 december 2009, Staatscourant van 31 december 2009, nummer 20663
 - Wijziging Regeling gegevensverstrekking persoonsgebonden nummer BVE 2009, kenmerk: MBO/525387 van 12 december 2013, Staatscourant van 23 december 2013, nummer 35795
 - Regeling modellen diploma's v.w.o.-h.a.v.o.-v.m.b.o, kenmerk: VO/OK-2008/51284 datum: 10 juni 2008, gepubliceerd: Staatscourant 2008, nr. 123.
 - Regeling van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 10 november 2009, nr. 2009/VO/165649, houdende vervanging van bijlagen bij de Regeling modellen diploma's v.w.o.-h.a.v.o.-v.m.b.o. in verband met vorming van het College voor examens, gepubliceerd: Staatscourant van 1 december 2009, nummer 18.321
 - Regeling van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 6 april 2014, nr. 614197, houdende wijziging van de Regeling modellen diploma's v.w.o.-h.a.v.o.-v.m.b.o. in verband met de invoering van de rekentoets in het voortgezet onderwijs, gepubliceerd: Staatscourant van 16 april 2014, nummer 10730
 - **Regeling codetabellen school- en studiejaar 2015-2016, kenmerk: DUO/OND-2015/12777 datum: 16 augustus 2015, gepubliceerd: Staatscourant van 28 augustus 2015 nummer 26909.**

II.3 Ministeriële regelingen, examens vwo-havo

Voor examenprogramma's wordt verwezen naar: Examenblad.nl (www.examenblad.nl)

- Regeling vaststelling examenprogramma's v.w.o., h.a.v.o., m.a.v.o. en v.b.o. VO/OK-2007/13731 van 4 juni 2007, gepubliceerd Staatscourant 2007, nr. 111
- Vrijstellings- en overgangsregeling aanpassing profielen vwo/havo per 1 augustus 2007 van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 10 augustus 2007, VO/OK/2007/18980 (Vrijstellings- en overgangsregeling aanpassing profielen vwo/havo 2007), gepubliceerd: Staatscourant 2007, nr. 169
- Regeling van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 2 april 2010, nr. VO/OK/2010/187093, houdende wijziging van de Regeling examenprogramma's voortgezet onderwijs in verband met het vernieuwen van het examenprogramma economie havo, gepubliceerd: Staatscourant 2010, nr. 6656
- Regeling van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 29 mei 2010, nr. VO/OK/2010/210413, houdende vervanging van bijlagen bij de Regeling modellen diploma's v.w.o.-h.a.v.o.-v.m.b.o., in verband met de mogelijkheid van keuze van meer dan twee profielen, gepubliceerd: Staatscourant 2010, nr 9378.
- Regeling van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 7 april 2011, nr. VO-2011/287640, houdende wijziging van de Regeling examenprogramma's voortgezet onderwijs in verband met het vernieuwen van het examenprogramma economie vwo, gepubliceerd: Staatscourant 2011, nr. 7597
- Regeling van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 29 juni 2011, nr. VO/309740, houdende wijziging van de Regeling examenprogramma's voortgezet onderwijs in verband met het in acht nemen van de referentieniveaus Nederlandse taal bij de uitvoering van de eindexamenprogramma's Nederlands vmbo, havo en vwo, gepubliceerd: Staatscourant 2011, nr. 13602
- Regeling van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 27 april 2011, nr. VO/289008, houdende wijziging van de Regeling examenprogramma's voortgezet onderwijs in verband met het vernieuwen van het examenprogramma natuur, leven en technologie havo en vwo, gepubliceerd: Staatscourant 2011, nr. 9161
- Regeling van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 28 april 2012, nr. VO/403948, houdende wijziging van de Regeling examenprogramma's voortgezet onderwijs in verband met het vernieuwen van examenprogramma's scheikunde havo en vwo, gepubliceerd: Staatscourant 2012, nr. 11109
- Regeling van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 28 april 2012, nr. VO/389632, houdende wijziging van de Regeling examenprogramma's voortgezet onderwijs in verband met het vernieuwen van de examenprogramma's natuurkunde havo en vwo en biologie havo en vwo, gepubliceerd: Staatscourant 2012, nr. 11101
- Regeling van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 4 juli 2012, nr. VO/419920, houdende wijziging van de Regeling examenprogramma's voortgezet onderwijs in verband met het beëindigen van de tijdelijke afwijking in de examenprogramma's geschiedenis, gepubliceerd: Staatscourant 2012, nr. 18139
- **Rectificatie van de Regeling van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 4 juli 2012, nr. VO/419920, houdende wijziging van de Regeling examenprogramma's voortgezet onderwijs in verband met het beëindigen van de tijdelijke afwijking in de examenprogramma's geschiedenis (Stcrt. 2012, 18139, van 5 september 2012), gepubliceerd: Staatscourant 2013, nr. 18139**

II.4 Ministeriële regelingen, examens vmbo

Voor examenprogramma's wordt verwezen naar: Examenblad.nl (www.examenblad.nl)

- Regeling vaststelling examenprogramma's v.w.o., h.a.v.o., m.a.v.o. en v.b.o., VO/OK-2007/13731 van 4 juni 2007 (Staatscourant nr. 111 van 13 juni 2007) De vmbo bijlage (2) is vervangen bij 'Wijziging van de Regeling examenprogramma's voortgezet onderwijs' (VO/OK-2009/80256) van 1 april 2009, gepubliceerd: Staatscourant 2009, nr 73
- Regeling intra- en intersectorale programma's voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo), kenmerk VO/OK-2008/33116 van 11 juli 2008, gepubliceerd: Staatscourant 2008, nr 140
- Regeling van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 27 mei 2010, nr. 131791, houdende vaststelling van de examenprogramma's Landbouw en natuurlijke omgeving en Landbouw-breed vmbo (Regeling examenprogramma's Landbouw en natuurlijke omgeving en Landbouw-breed), gepubliceerd: Staatscourant 2010, nr. 8166
- Regeling van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 29 juni 2011, nr. VO/309740, houdende wijziging van de Regeling examenprogramma's voortgezet onderwijs in verband met het in acht nemen van de referentieniveaus Nederlandse taal bij de uitvoering van de eindexamenprogramma's Nederlands vmbo, havo en vwo, gepubliceerd: Staatscourant 2011, nr. 13602
- Regeling van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 8 augustus 2011, nr. VO/317552, houdende wijziging van de Regeling examenprogramma's voortgezet onderwijs in verband met het vernieuwen van het examenprogramma Bouwtechniek vmbo, gepubliceerd: Staatscourant 2011, nr. 15938
- Regeling van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 2 april 2011, nr. VO/287724, houdende wijziging van de Regeling examenprogramma's voortgezet onderwijs in verband met het vernieuwen van het examenprogramma aardrijkskunde vmbo, gepubliceerd: Staatscourant 2011, nr. 21003

II.5 Regelingen en mededelingen van het College voor Toetsen en Examens

- Regeling van het College voor examens van 17 juni 2014, nummer CvE-14.01696, houdende vaststelling van toegestane hulpmiddelen voor de centrale examens van de eindexamens en de staatsexamens VO in 2016 (Regeling toegestane hulpmiddelen voor de centrale examens VO 2016), Staatscourant 2014, nr. 18536
- Regeling van het College voor examens van 15 april 2014, nummer CvE-14.01070, houdende vaststelling van de syllabi voor de centrale examens in het v.w.o., h.a.v.o. en v.m.b.o. 2016, nadere vaststelling van enkele syllabi 2015, tevens initiële vaststelling toetswijzer rekentoets VO 2015 (Regeling syllabi centrale examens VO 2016), Staatscourant 2014, nr. 14992
- Rooster voor de centrale examens van de eindexamens en de staatsexamens voortgezet onderwijs in 2016 van 27 augustus 2014, nummer CvTE-14.02126, Staatscourant 2014, nr. 26498
- Regeling van het College voor Toetsen en Examens van 8 mei 2015, nummer CvTE-15.01137, houdende vaststelling van de syllabus rekenen 2F en 3F voor de rekentoets VO en centrale examinering in het mbo (Regeling syllabus Rekenen VO en mbo referentieniveaus 2F en 3F), Staatscourant 2015, nr. 17575
- Regeling van het College voor Toetsen en Examens van 9 februari 2015, nummer CvTE-15.00618, houdende vaststelling van regels voor de omzetting van scores in cijfers bij centrale examens en de rekentoets in het voortgezet onderwijs (Regeling omzetting scores in cijfers centrale examens en rekentoets VO 2015), Staatscourant 2015, nr. 10419
- Regeling van het College voor Toetsen en Examens van 26 juni 2015, nummer CvTE-15.01719, houdende vaststelling van de syllabi voor de centrale examens in het vwo, havo en vmbo 2017, nadere vaststelling van enkele eerder vastgestelde syllabi, tevens preliminaire vaststelling van enkele syllabi 2018, 2019 en 2020, (Regeling syllabi centrale examens VO 2017).

II.6 Toegestane hulpmiddelen bij de centrale examens

In 2016 is op enkele onderdelen sprake van een wijziging in de toegestane hulpmiddelen bij het centraal examen. Zie paragraaf I.1.3 Toegestane hulpmiddelen.

De toegestane hulpmiddelen bij het centraal examen 2016 zijn geregeld in de 'Regeling toegestane hulpmiddelen voor de centrale examens VO 2016', kenmerk: CvTE-14.01696, datum: 17 juni 2014, Staatscourant 2014, nr. 18536.

De Regeling heeft voor de hulpmiddelen bij het centraal examen de volgende specifieke bijlagen:

- bijlage 1A: hulpmiddelen centraal examen vmbo, havo en vwo 2016
- bijlage 1B: hulpmiddelen centraal examen vmbo, havo en vwo 2016
- bijlage 2: hulpmiddelen kandidaten met een beperking 2016

De Regeling en bijlagen zijn te raadplegen op Examenblad.nl (www.examenblad.nl).

III Mededelingen per schoolsoort en per vak

III.1 Vakmededelingen vwo

III.1.1 Algemeen

De vermelde syllabi gelden voor het CE van het jaar 2016. Syllabi van de jaren vóór 2016 zijn niet meer geldig en kunnen afwijken van de versie voor het CE 2016. De veranderingen ten opzichte van de syllabi 2015 zijn in deze syllabi geel gemarkeerd. Een aantal syllabi 2016 is nader vastgesteld. De aanpassingen ten opzichte van de eerder vastgestelde syllabus zijn in een nader vastgestelde syllabus blauw gemarkeerd. De nader vastgestelde syllabi zijn herkenbaar aan een asterisk (*) in de rechterkolom van de onderstaande tabel.

III.1.2 Centrale examens vwo, mededelingen per vak

vwo	vakspecifieke informatie	syllabi 2016
Nederlands	info Ne vwo ce 2016	syllabus*
Arabisch	info Ar vwo ce 2016	syllabus*
Duits	info Du vwo ce 2016	syllabus*
Engels	info En vwo ce 2016	syllabus*
Frans	info Fa vwo ce 2016	syllabus*
Russisch	info Ru vwo ce 2016	syllabus*
Spaans	info Sp vwo ce 2016	syllabus*
Turks	info Tu vwo ce 2016	syllabus*
Grieks	info Gr vwo ce 2016	syllabus
Latijn	info La vwo ce 2016	syllabus
Fries	info Fr vwo ce 2016	syllabus
wiskunde A	info wiA vwo ce 2016	syllabus
wiskunde B	info wiB vwo ce 2016	syllabus*
wiskunde C	info wiC vwo ce 2016	syllabus
natuurkunde	info na vwo ce 2016	syllabus*
scheikunde	info sk vwo ce 2016	syllabus*
biologie	info bi vwo ce 2016	syllabus*
aardrijkskunde	info ak vwo ce 2016	syllabus
geschiedenis	info gs vwo ce 2016	syllabus
economie	info ec vwo ce 2016	syllabus
m&o	info m&o vwo ce 2016	syllabus
maatschappijwetenschappen	info maw vwo ce 2016	syllabus
filosofie	info filo vwo ce 2016	syllabus
kunst #	info kua vwo ce 2016	syllabus
muziek	info mu vwo ce 2016	syllabus
tekenen, handvaardigheid, textiele vormgeving	info tehatex vwo ce 2016	syllabus

* nader vastgesteld

kunst (beeldende vormgeving/dans/drama/muziek/algemeen)

III.2 Vakmededelingen havo

III.2.1 Algemeen

De vermelde syllabi gelden voor het CE van het jaar 2016. Syllabi van de jaren vóór 2016 zijn niet meer geldig en kunnen afwijken van de versie voor het CE 2016. De veranderingen ten opzichte van de syllabi 2015 zijn in deze syllabi geel gemarkeerd. Een aantal syllabi 2016 is nader vastgesteld. De aanpassingen ten opzichte van de eerder vastgestelde syllabus zijn in een nader vastgestelde syllabus blauw gemarkeerd. De nader vastgestelde syllabi zijn herkenbaar aan een asterisk (*) in de rechterkolom van de onderstaande tabel.

III.2.2 Centrale examens havo, mededelingen per vak

havo	vakspecifieke informatie	syllabi 2016
Nederlands	info Ne havo ce 2016	syllabus*
Arabisch	info Ar havo ce 2016	syllabus*
Duits	info Du havo ce 2016	syllabus*

Engels	info En havo ce 2016	syllabus*
Frans	info Fa havo ce 2016	syllabus*
Russisch	info Ru havo ce 2016	syllabus*
Spaans	info Sp havo ce 2016	syllabus*
Turks	info Tu havo ce 2016	syllabus*
Fries	info Fr havo ce 2016	syllabus
wiskunde A	info wiA havo ce 2016	syllabus
wiskunde B	info wiB havo ce 2016	syllabus
natuurkunde	info na havo ce 2016	syllabus
scheikunde	info sk havo ce 2016	syllabus
biologie	info bi havo ce 2016	syllabus
aardrijkskunde	info ak havo ce 2016	syllabus
geschiedenis	info gs havo ce 2016	syllabus
economie	info ec havo ce 2016	syllabus
m&o	info m&o havo ce 2016	syllabus
maatschappijwetenschappen	info maw havo ce 2016	syllabus
filosofie	info filo havo ce 2016	syllabus
kunst #	info kua havo ce 2016	syllabus
muziek	info mu havo ce 2016	syllabus
tekenen, handvaardigheid, textiele vormgeving	info tehatex havo ce 2016	syllabus

* nader vastgesteld

kunst (beeldende vormgeving/dans/drama/muziek/algemeen)

III.3 Vmbo algemene vakken

III.3.1 Algemene opmerkingen

Van de examenprogramma's wordt jaarlijks een vast gedeelte centraal geëxamineerd. Dat CE-deel is nader toegelicht in de syllabus, waardoor docenten hun leerlingen op het centraal examen kunnen voorbereiden.

Examenprogramma's en syllabi voor 2016 zijn te raadplegen op Examenblad.nl, kies jaarring 2016 (www.examenblad.nl).

III.3.2 Leeswijzer globale examenprogramma's

Het is gebleken dat de lay-out van de globale examenprogramma's onduidelijkheid kan creëren over wat wel en niet tot de centraal examenstof behoort. Zie voor uitleg de leeswijzer globale examenprogramma's in de Septembermededeling op Examenblad.nl (www.examenblad.nl).

III.3.3 Mededelingen per vak

De vermelde syllabi gelden voor het CE van het jaar 2016. Syllabi van de jaren vóór 2016 zijn niet meer geldig en kunnen afwijken van de versie voor het CE 2016. De veranderingen ten opzichte van de syllabi 2015 zijn in deze syllabi geel gemarkeerd. Een aantal syllabi 2016 is nader vastgesteld. De aanpassingen ten opzichte van de eerder vastgestelde syllabus zijn in een nader vastgestelde syllabus blauw gemarkeerd. De nader vastgestelde syllabi zijn herkenbaar aan een asterisk () in de rechterkolom van de onderstaande tabel.*

algemene vakken vmbo	vakspecifieke informatie	syllabi 2016
Nederlands	info Ne vmbo ce 2016	syllabus
Frans	info Fa ce 2016	syllabus*
Duits	info Du ce 2016	syllabus*
Engels	info En ce 2016	syllabus*

Spaans, Turks, Arabisch	info Sp Tu Ar ce 2016	syllabus*
Fries	info Fr ce 2016	syllabus
maatschappijleer II	info ma2 ce 2016	syllabus
wiskunde	info wi ce 2016	syllabus
natuur- en scheikunde I	info nask1 ce 2016	syllabus
natuur- en scheikunde II	info nask2 ce 2016	syllabus
biologie	info bi ce 2016	syllabus*
aardrijkskunde	info ak ce 2016	syllabus
geschiedenis	info gs ce 2016	syllabus
economie	info ec ce 2016	syllabus
beeldende vorming	info beeldend ce 2016	syllabus
muziek **	info muziek ce 2016	syllabus
dans **	info dans ce 2016	syllabus
drama **	info drama ce 2016	syllabus

* nader vastgesteld

** Voor specifieke informatie over verklanking-spraak bij Autoplay-examens vmbo, zie de brochure 'Kandidaten met een beperking' onderaan paragraaf I.3 van deze Septembermededeling.

III.4 Mededelingen centrale examens beroepsgericht

III.4.1 Algemene opmerkingen

In deze paragraaf worden de termen 'praktijkexamen' en 'cspe' als synoniemen gebruikt.

De paragrafen III.4.2 t/m III.4.7 bevatten informatie die relevant is voor alle beroepsgerichte vakken inclusief de profielvakken.

In het bijzonder worden de directeur, de examensecretaris en de examinatoren gewezen op de richtlijnen voor het omgaan met examentijd (III.4.3) en de beoordeling van de afname volgens het correctievoorschrift, zie de vakspecifieke informatie per vak in III.5 'Informatie per beroepsgericht programma'

Paragraaf III.4.3 bevat daarnaast zoals te doen gebruikelijk:

- de Instructie voor de Examinator – het gedeelte dat gemeenschappelijk is voor alle cspe's;
- de richtlijnen voor de geheimhouding;
- een explicitering van de regelgeving over het herkansen van het cspe.

Per beroepsgericht vak is de specifieke informatie opgenomen in paragraaf III.5.

III.4.2 Aanlevering van cspe's en profiel-cspe's

Op drie tijdstippen ontvangt de school een zending met (papieren en/of digitale) examendocumenten.

A. vanaf 17 februari 2016: Cito-zending nr. 1 cspe's en profiel-cspe's

B. 7, 8 of 9 maart 2016: DUO-zending cspe's en profiel-cspe's

C. vanaf 9 maart 2016: Cito-zending nr. 2 cspe's en profiel-cspe's

NB: Vanaf 2 december ontvangen scholen met bestellingen voor administratie en/of handel en administratie cspe BB/KB informatie over de beschikbaarheid van het programma Telraam.

Zie ook hoofdstuk IV en paragraaf I.0 voor de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets VO 2016'.

A: Cito-zending nr. 1 (vanaf 17 februari 2016) is bestemd voor de examinator die de inhoud kortsluit met de examensecretaris.

Als deze zending op 19 februari 2016 nog niet is ontvangen, dient de examensecretaris onverwijld contact op te nemen met Cito, Bedrijfsbureau CE, e-mail: ce-bedrijfsbureau@cito.nl.

Per cspe bevat Cito-zending nr. 1 twee exemplaren van de volgende examendocumenten:

- examenopgaven
- evt. bijlagen
- evt. uitwerkbladen
- instructie voor de examinerator
- evt. bijzondere materialen (zoals A1- en A3-tekeningen)

Aan de hand van de inhoud van dit pakket kunnen de examinatoren en de examensecretaris de organisatie van het cspe afstemmen.

B: De zending vanuit DUO/Examendiensten (7, 8 of 9 maart 2016) bevat de papieren examendocumenten voor de kandidaten. Deze zending bevat gesealde sets in kandidaataantallen:

- examenopgaven
- evt. bijlagen
- evt. uitwerkbladen
- evt. bijzondere materialen (zoals A1- en A3-tekeningen)

Bij problemen dient de examensecretaris direct contact op te nemen met DUO, afdeling Examendiensten in Groningen, tel: 050-5998933 of e-mail: examens@duo.nl).

Ook de zending profiel-cspe's vindt dit jaar vanuit DUO/Examendiensten plaats.

C: Cito-zending nr. 2 cspe's en profiel-cspe's (vanaf 9 maart 2016) bevat:

- een dvd/cd-rom (in tweevoud) met de handleiding: Applicaties cspe 2016 (zie ook III.4.5) en de bestanden bij alle cspe's; dit zijn de digitale bestanden bij de praktische opdrachten. per cspe: twee (papieren) exemplaren van het correctievoorschrift.

Indien deze zending op 11 maart 2016 nog niet ontvangen is, dient de examensecretaris onverwijld contact op te nemen met Cito, Bedrijfsbureau CE, e-mail: ce-bedrijfsbureau@cito.nl.

De minitoetsen worden vanaf 2016 uitsluitend afgenomen in Facet. Zie ook paragraaf I.6.1 en I.6.3 van deze Septembermededeling. De examensecretaris ontvangt van DUO/Facet bericht zodra de minitoetsen in Facet beschikbaar zijn.

Voor anderen dan de examensecretaris en de desbetreffende examinatoren blijven de examendocumenten geheim. Bij digitale examendocumenten kan de systeembeheerder hierop een uitzondering vormen. Deze moet de ICT-toepassingen bij de cspe's tijdig voor aanvang van de examens installeren en testen.

III.4.3 Richtlijnen bij de praktijkexamens

De Instructie voor de Examinerator bevat richtlijnen voor onder meer geheimhouding, voorbereiding, afname, tijdsduur van de onderdelen, beoordeling en herkansing van de praktijkexamens. Expliciet vermeld zijn onder meer 'Richtlijnen met betrekking tot de geheimhouding'.

Het document 'herkansing van het cspe' geeft een explicitering van de regelgeving over het herkansen van het cspe.

Richtlijnen examentijd cspe

Bij de afname van het cspe gelden richtlijnen voor het omgaan met het begrip examentijd. De 'richtlijnen examentijd cspe' hebben invloed op de organisatie, de afname en de beoordeling van het cspe.

Het is van belang dat zowel de examensecretaris als de examinatoren zich tijdig op de hoogte stellen van de richtlijnen.

Het document 'richtlijnen examentijd cspe' is te openen door te klikken op de onderstaande link.

- Richtlijnen examentijd cspe

III.4.4 Grijs vlekken exemplaren

Zending A (Cito-zending nr.1, zie III.4.2) bevat examendocumenten.

Bij cspe's wordt met 'grijze vlekken exemplaren' gewerkt. In deze zogenoemde 'grijze vlekken exemplaren' is alleen de informatie zichtbaar die noodzakelijk is voor de voorbereiding op de afname van het cspe. De informatie die bij de voorbereiding niet nodig is, is onleesbaar gemaakt door deze met een grijze vlek te bedekken. Als een pilot-profiel-cspe voor het eerst wordt afgenomen, wordt dit niet met grijze vlekken bedekt. In het examenjaar 2016 betreft dit alleen de pilot-profiel-cspe's D&P (dienstverlening en producten), Groen en MVI (media, vormgeving en ict).

Bij de zendingen B en C (zie paragraaf III.4.2 van de Septembermededeling) wordt niet meer met grijze vlekken gewerkt.

Het is van belang dat de examinator voorafgaand aan de afname van het cspe exact weet wat er in het cspe gevraagd wordt en hoe het afnameproces verloopt. Het is daarom van belang dat de examinator voorafgaand aan de afname het cspe zelf maakt. Het grijze vlekken exemplaar is hiervoor minder geschikt. Daarom mag de examinator een kandidaatexemplaar uit zending B maximaal vijf werkdagen voorafgaand aan de daadwerkelijke start van de afname inzien. Zie ook de vakspecifieke informatie. De pakketten met kandidaatexemplaren van de pilot-profiel-cspe's D&P (dienstverlening en producten), Groen en MVI (media, vormgeving en ict) mogen niet vooraf geopend worden. Dit is ook niet nodig, omdat voor deze drie profielvakken in zending A niet gewerkt wordt met grijze vlekkenexemplaren.

III.4.5 Overzicht onderdelen en ICT in de praktijkexamens

Van de cspe's 2016 is vanaf 2 december 2015 een overzicht beschikbaar waarin de tijdsduur van de onderdelen en de plaats van de minitoetsen is vermeld.

Bovendien is het ICT-gebruik bij de praktijkexamens in dit overzicht opgenomen.

Het overzicht is vanaf 2 december beschikbaar.

- Overzicht onderdelen en ICT in de praktijkexamens

III.4.6 Afname minitoetsen praktijkexamens

Vanaf 2016 worden alle minitoetsen van zowel de cspe's oude stijl als de cspe's van de profielvakken afgenomen in Facet. Zie ook paragraaf I.6.3 van deze Septembermededeling.

Keuze van varianten

Anders dan bij MiniTester kiest Facet zelf een variant. Voor een tweede afname, bijvoorbeeld bij een herkansing of na een ongeldigverklaring door inspectie, moet in Facet wel worden aangegeven dat het om een tweede zitting gaat. Facet kiest dan automatisch een andere variant. Als het om een tweede afname gaat, mag dezelfde kandidaat niet onder een andere naam in Facet worden ingevoerd.

Verklanking

Alle varianten van alle minitoetsen zijn verklankbaar in Facet. Bij het maken van een afnameplanning in Facet moet door middel van een vinkje aangegeven worden welke kandidaten recht hebben op verklanking. De mogelijkheid om tekst te laten verklanken mag niet voor alle leerlingen gebruikt worden. Kandidaten die gebruik willen maken van verklanking dienen te beschikken over een hoofdtelefoon.

Voorbeeldminitoetsen in Facet

Van alle minitoetsen die zijn afgenomen in 2015 staat vanaf eind september 2015 een variant in de voor iedereen toegankelijke oefenomgeving van DUO/Facet (oefenen.facet.onl). Ten behoeve van de Proef op de Som worden daarnaast uiterlijk in februari voorbeeldminitoetsen als package in Facet beschikbaar gesteld. Het gaat daarbij per cspe om drie varianten van iedere minitoets. Voor de pilot-profiel-cspe's kan in deze fase niet meer dan één variant beschikbaar gesteld worden. Als het zover is ontvangt de examensecretaris daarover een bericht van DUO/Facet.

Tevens staan minitoetsen in pdf-vorm op de website van Cito als onderdeel van de examendocumenten van de cspe's uit de voorgaande examenjaren.

Digitale afname van minitoetsen niet mogelijk?

Een school die geen digitale minitoetsen kan afnemen, dient een verzoek tot het ontvangen van de pdf-versie van de Minitoetsen per e-mail te verzenden aan computerexamens@hetcvte.nl. Dit bericht voldoet aan de volgende voorwaarden:

- Het bericht dient afkomstig te zijn van de examensecretaris.
- Het bericht bevat de redenen waarom de school af wil zien van digitale afname.

Na akkoord van het CvTE wordt binnen vijf werkdagen de pdf-versie (van de opgaven en de antwoordbladen) ter beschikking gesteld aan de school. De school vermenigvuldigt de antwoordbladen bij de minitoetsen in kandidaat-aantallen en gebruikt de pdf's op beeldscherm tijdens de afname van de minitoetsen. De wachtwoorden voor de pdf's worden verzonden naar het e-mailadres van de examensecretaris. De examensecretaris verneemt dan tevens hoe de examinatoren kunnen beschikken over de correctievoorschriften bij de papieren minitoetsen.

III.4.7 Cspe GL

Bij het cspe GL worden de volgende groepen van verwante vakken onderscheiden:

groep 1 Bouw	groep 2 MEI	groep 3 Z&W
timmeren	metaaltechniek	verzorging

metselen	elektrotechniek	uiterlijke verzorging
schilderen	installatietechniek	zorg-en-welzijn-breed
fijnhoutbewerken	metalektro	
bouw-breed	instalektro	
	techniek-breed	

groep 4 HAV	groep 5 Consumptief	groep 6 ITI
administratie	horeca	ict-route
handel en verkoop	bakken	technologie in de GL
mode en commercie	consumptief-breed	intersectoraal
handel en Administratie		

groep 7 landbouw
plantenteelt
groene ruimte
bloembinden en -schikken
dierhouderij en -verzorging
verwerking agr producten
landbouw-breed

Voor de vakken binnen de GL-groep is er één identiek cspe.

Voor grafimedia GL wordt ook een cspe aangeboden.

Voor voertuigtechniek GL en transport en logistiek GL worden cse's GL aangeboden.

In 2016 worden voor de hieronder genoemde profielen beroepsgerichte vakken in de leerwegen BB, KB en GL door een beperkt aantal pilot-scholen profiel-cspe's afgenomen.

bouwen, wonen en interieur
produceren, installeren en energie
mobiliteit en transport
zorg & welzijn
economie & ondernemen
horeca, bakkerij en recreatie
dienstverlening en producten
media, vormgeving en ict
groen

Herkansen van het cspe GL: anders dan bij BB en KB!

Voor wat betreft het herkansen geldt artikel 51 van het Eindexamenbesluit.

Daarin staat dat een kandidaat in GL/TL het recht heeft om het centraal examen in één vak te herkansen. Dat is niet veranderd bij de invoering van het cspe GL. Concreet betekent dit dat een GL-kandidaat kan kiezen: óf het cse GL/TL van een algemeen vak herkansen, óf het cspe GL herkansen.

Daarmee verschilt de herkansingsregeling in GL met die in BB en KB (waar de leerling zijn herkansingsrecht kan uitoefenen op het cspe en daarnaast op het cse van de algemene vakken).

Voor wat betreft de organisatie van de herkansing betekent dit een aandachtspunt voor de school: een GL-kandidaat zal dus eerst

de uitslag moeten afwachten alvorens hij besluit in welk vak hij gaat herkansen. In 2016 kan de uitslag worden vastgesteld op 16 juni. De school heeft dan nog één week voor de afname van het cspe GL bij herkansers.

III.5 Informatie per beroepsgericht programma

sector techniek	vakspecifieke informatie	syllabi 2016
bouwtechniek-timmeren	info BTt ce 2016	syllabus
bouwtechniek-metselen	info BTm ce 2016	syllabus
bouwtechniek-schilderen	info BTs ce 2016	syllabus
bouwtechniek-fijnhoutbewerken	info BTf ce 2016	syllabus
bouw-breed	info Bbr ce 2016	syllabus
elektrotechniek	info ET ce 2016	syllabus
installatietechniek	info IT ce 2016	syllabus
metaaltechniek	info MT ce 2016	syllabus
metalekto	info ME ce 2016	syllabus
instalekto	info IE ce 2016	syllabus
grafimedia	info GM ce 2016	syllabus
transport en logistiek	info T&L ce 2016	syllabus
voertuigetechniek	info VT ce 2016	syllabus

sector zorg en welzijn	vakspecifieke informatie	syllabi
uiterlijke verzorging	info UV ce 2016	syllabus
verzorging	info VZ ce 2016	syllabus
zorg-en-welzijn-breed	info ZWbr ce 2016	syllabus

sector economie	vakspecifieke informatie	syllabi
administratie	info AD ce 2016	syllabus
handel en verkoop	info HV ce 2016	syllabus
mode en commercie	info MC ce 2016	syllabus
handel en administratie	info HA ce 2016	syllabus
consumptief-horeca	info COhor ce 2016	syllabus
consumptief-bakken	info CObak ce 2016	syllabus
consumptief-breed	info CObr ce 2016	syllabus

sector landbouw	vakspecifieke informatie	syllabi BB	syllabi KB	syllabi GL
landbouw-breed	info LB ce 2016	syllabus	syllabus	syllabus
plantenteelt	info LNplant ce 2016	syllabus	syllabus	syllabus
groene ruimte	info LNgroen ce 2016	syllabus	syllabus	syllabus
bloembinden en -schikken	info LNbloem ce 2016	syllabus	syllabus	syllabus
dierhouderij en -verzorging	info LNdier ce 2016	syllabus	syllabus	syllabus
verwerking agrarische producten	info LNvap ce 2016	syllabus	syllabus	syllabus
agrarische techniek	info LNat ce 2016	x	syllabus	x
agrarische bedrijfseconomie	info LNab ce 2016	x	syllabus	x

nieuwe beroepsgerichte vakken	vakspecifieke informatie	syllabi
-------------------------------	--------------------------	---------

ict-route	info ict-route ce 2016	syllabus
Intersectoraal	info intersectoraal ce 2016	syllabus
techniek-breed	info tn-breed ce 2016	syllabus
technologie in de GL	info technoGL ce 2016	syllabus
sport, dienstverlening en veiligheid	info sdv ce 2016	syllabus

Pilots profielen beroepsgericht	vakspecifieke informatie	syllabi
bouw wonen en interieur	info BWI pilot ce 2016	syllabus
produceren, installeren en energie	info PIE pilot ce 2016	syllabus
mobilititeit en transport	info M&T pilot ce 2016	syllabus
zorg & welzijn	info Z&W pilot ce 2016	syllabus
economie & ondernemen	info E&O pilot ce 2016	syllabus
horeca, bakkerij en recreatie	info HBR pilot ce 2016	syllabus
dienstverlening en producten	info D&P pilot ce 2016	syllabus
media, vormgeving en ICT	info MVI pilot ce 2016	syllabus
groen	info GROEN pilot ce 2016	syllabus

IV Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets VO 2016

Vanaf schooljaar 2015-2016 zijn alle gegevens uit het voormalige tijdschema verwerkt in de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets VO 2016' op Examenblad.nl. Boven aan de activiteitenplanning kunnen een aantal keuzes worden gemaakt om een activiteitenplanning op maat te genereren (bijvoorbeeld voor rekenen of BB- en KB-flex). Zie voor meer informatie paragraaf 1.0.

- Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets VO 2016

V Contactadressen bij de examens

Scholen kunnen bij het Examenloket terecht voor vragen die betrekking hebben op de examens voortgezet onderwijs. Het Examenloket beantwoordt de vragen en draagt indien nodig vragen over aan de hieronder genoemde instanties. Zo kunnen de scholen rekenen op een eenduidig en juist antwoord.

Verdere informatie over de onderlinge werkwijze van Examenloket en partners en rol van de Examenlijn van het CvTE vindt u op https://www.hetcvte.nl/item/examenloket_examenlijn.

Toets- en Examenlijn CvTE

Specifieke inhoudelijke vragen over de centrale examens en de rekentoets VO gaan via het Examenloket naar de Toets- en Examenlijn van het CvTE.

Meer informatie vindt u in de 'brochure Toets- en Examenlijn' op Examenblad.nl (jaarring 2016).

Waar voor wat in het kort

- wet- en regelgeving: Examenloket
- onregelmatigheden bij centraal examens, beschadigde examenpakketten en geschillen rond vaststelling scores: Examenloket. U wordt vervolgens direct doorverbonden met de juiste persoon bij de Inspectie van het Onderwijs.
- inhoudelijke vragen over centrale examens en/of de rekentoets VO: Examenloket.
- pooling tweede correctie en bestelling opgaven; opgave kandidaten aangewezen vakken tweede tijdvak: DUO/Examendiensten.
- vragen m.b.t. levering van de examengegevens aan BRON: DUO/IPO
- problemen met WOLF, installatie en/of werking software bij de afname van examens (ICT-examenhelpdesk Cito)
- vragen over Facet (Facet-helpdesk)

V.1 Examenloket

Voor vragen over wet- en regelgeving met betrekking tot eindexamens

Postbus 606, 2700 ML Zoetermeer

tel: 079-3232999

e-mail: examenloket@duo.nl

www.examenloket.nl

Het loket is telefonisch bereikbaar van **9.00** - 17.00 uur en vanaf 1 april tot 1 juli van 8.30 - 17.00 uur.

V.2 Dienst Uitvoering Onderwijs/Examendiensten

Problemen met examendocumenten, pooling (koppeling tweede correctie) en waardepapieren

Postbus 30158, 9700 LK Groningen

tel: 050-5998933

e-mail: examens@duo.nl.

V.3 Dienst Uitvoering Onderwijs/Examendiensten

Vragen over Staatsexamens VO

Postbus 30158, 9700 LK Groningen

tel: 050-5998933

e-mail: staatsexamens@duo.nl.

V.4 Dienst Uitvoering Onderwijs /Informatiepunt Onderwijs (IPO)

Vragen m.b.t. levering van de examengegevens: ipo@duo.nl

of telefoonnummer (050) 599 90 00.

V.5 Cito

Zendingen examendocumenten vanuit Cito

Cito, Bedrijfsbureau CE, Postbus 1034, 6801 MG Arnhem,

e-mail: ce-bedrijfsbureau@cito.nl.

V.6 ICT-examenhelpdesk

Er is een ICT-examenhelpdesk ingericht voor vragen over WOLF en de installatie en de werking van ExamenTester, MiniTester, Autoplay, ICT-toepassingen in cspe's en Telraam.

Informatie over de bereikbaarheid en openingstijden van deze helpdesk vindt u op: '<http://centraalexamen.cito.nl>', kies: ICT-examenhelpdesk.

V.7 Facet-helpdesk van DUO

Voor technische vragen over Facet kunt u contact opnemen met de Facet-helpdesk.

Informatie over de bereikbaarheid en openingstijden van deze helpdesk vindt u op:

http://www.duo.nl/zakelijk/VO/computerexamensysteem_facet/Contact.asp

V.8 Inspectie van het Onderwijs

Als bij het centraal examen op een school een afwijking dreigt van de normale gang van zaken voorafgaand aan, tijdens of in de afwikkeling van een examenzitting, dient de school dit probleem in eerste instantie zelf op te lossen. Een dergelijk probleem en de voorgenomen of reeds uitgevoerde oplossing dienen via het Examenloket te worden gemeld aan de Inspectie.

Voor alle vragen betreffende het examen verzoeken wij u contact op te nemen met het Examenloket. Het Examenloket beantwoordt de vragen en draagt indien nodig vragen over aan de Inspectie.